EURİPİDES

TROYALI KADINLAR

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN: ARİ ÇOKONA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5693

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

EURİPİDES
TROYALI KADINLAR

ÖZGÜN ADI
ΤΡΩΑΔΕΣ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN
ARİ ÇOKONA

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, EKİM 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-222-4 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-429-271-2 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

EURİPİDES

TROYALI KADINLAR

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
ARİ ÇOKONA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Euripides'in Hayatı

Euripides MÖ 480'de Perslerle Yunanlılar arasındaki Salamis Deniz Savaşı'nın yapıldığı gün Salamis Adası'nda doğdu. Aynı gün o tarihte kariyerinin zirvesinde olan Aiskhylos savaşta ağır yaralanmış, on altı yaşındaki Sophokles de savaş sonrasında yapılan kutlamalarda gençler korosunu yönetmiş, paian marşını okumuştu. Plutarkhos'un *Ethika*'da (*Moralia*) aktardığı bu bilgi kurgusal olmakla birlikte üç büyük tragedya ozanını önemli bir tarihî olay etrafında birleştirir.

Euripides'in babası Mnesarkhos ya da Mnesarkhides bir küçük satıcıydı, annesi Kleito da pazarda sebze satardı. Ancak bu bilgiler ozanın düşüncelerinden ve tiyatro sanatına getirdiği yeniliklerden rahatsız olarak soyunu önemsiz göstermek isteyen Aristophanes ve çağdaşı diğer komedya yazarları tarafından uydurulmuş olabilir. MÖ III. yüzyıl tarihçisi Philokhoros babasının toprak sahibi olduğunu, annesinin de soylu bir aileden geldiğini iddia eder. İyi bir eğitim almış olması da ailesinin ona bu imkânı sağlayabilecek derecede zengin olmasıyla açıklanabilir.

Gençliğinde güreş ve boks karışımı bir dövüş sporu olan "pangration" ve güreşle ilgilendi, Panathenaia yarışmala-

rında bu branşlarda birinci oldu. Ancak erken yaşlarda spordan uzaklaştı ve resim sanatına gönül verdi. Tragedya yazarı olarak ünlendikten sonra bile Megara'da resimlerinden övgüyle bahsedildiği söylenir. Daha sonra Prodikos'tan hitabet, Anaksagoras'tan felsefe dersleri aldı, Protagoras ve Sokrates'le yakın dostluklar geliştirdi. Okumaya çok meraklıydı ve döneminin en zengin kitaplıklarından birine sahipti. Salamis'te iki girişi olan bir mağaraya sığınmaktan hoşlanır, deniz manzarasının karşısında kitap okur, eserlerini yazardı. Genel kültürü bunca geniş olan Euripides çağdaşları tarafından "sahnelerin filozofu" olarak tanındı. Tiyatroya pek ilgi duymayan Sokrates'in arkadaşının eserleri sahnelendiğinde onları mutlaka izlediği söylenir.

Melito ve Khoirini adlı iki kadınla iki başarısız evlilik yaptı. Antik yazarlar eserlerinde kadınları kötü göstermesini başarısız evlilikleriyle açıklamaya çalışırlar. İlk eşinden Mnesarkhides (tüccar), Mnesilokhos (aktör) ve Euripides (tragedya yazarı) adlı üç oğlu oldu. En küçükleri ve adaşı Euripides babasının erken ölümüyle sahnelenemeyen *Bakkhalar* ve *İphigenia Aulis'te* tragedyalarını sahneledi.

Komedya yazarlarının sert eleştirilerinden ve çağdaşlarının değerini anlayamamasından rahatsız olarak hayatının sonlarına doğru, MÖ 408'de Atina'yı terk etti. Önce Thesalia'nın Magnesia şehrinde kaldı. Orada ona vergi muafiyeti tanındı, büyük sevgi ve saygı gösterildi. Daha sonra Makedonya kralı Arkhelaos'un davetini kabul ederek Pella'ya gitti. Sanatların koruyucusu Arkhelaos, krallığının başkentinde tragedya yazarı Agathon, besteci Timotheos, ressam Zeukses gibi sanatçıları toplamıştı. Euripides burada *Arkhelaos, Temenides* ve *Bakkhalar* tragedyalarını yazdı. Tarihçiler ilk kez Pella'da sahnelenen bu tragedyaları Makedonya Krallığı'nda halkın Yunanca konuştuğunun kanıtı olarak gösterir.

Euripides MÖ 406'da Amphipolis'te öldü ve Arethusa'da görkemli bir anıt mezara defnedildi. Bir söylentiye göre şe-

hir dışında gezinti yapan şairi ava çıkmış olan kralın av köpekleri parçalamıştı. Kaynaklar meslektaşını anmak üzere Sophokles'in o yılki tiyatro temsillerine matem elbisesiyle çıktığını ve korosunu sahneye çelenk taktırmadan çıkardığını aktarır. Atinalılar daha sonra Dionysos Tiyatrosu'nda ozanın bronz heykelini diktiler. Heykel ozanı asık suratlı, üzgün ve düşünceli gösteriyordu.

Eserleri

Euripides 81'inin adı bilinen toplam 92 eser yazdı. Biri satyrikon drama olmak üzere bunlardan 19'u günümüze kadar geldi. MÖ 455'te *Peliades* ile ilk kez katıldığı Büyük Dionysia drama yarışmasında üçüncü oldu. İlk birinciliğini otuz dokuz yaşında, bugün adı bilinmeyen bir eserle MÖ 451'te kazandı. Yarışmalara bunca katılmasına karşın, biri MÖ 405'te ölümünden sonra olmak üzere sadece beş birincilik kazandı. Ancak yeniliklere açık olduğu için gençler tarafından çok seviliyordu. Yazıldıkları tarihlerde çağdaşlarının beğenisine pek hitap etmeyen eserlerinin değeri zamanla anlaşıldı. Aiskhylos'un ve Sophokles'in yedişer eseri günümüze kadar eksiksiz gelirken, Euripides'in iki büyük rakibinin toplamından daha fazla eseri bu şansa sahip oldu.

Klasik dönemin eleştirmenleri üç büyük ozanın eserlerini değerlendirirken, Aiskhylos'un Pers savaşları döneminin cesur savaşçı ve dindar insanını, Sophokles'in de Perikles yönetimindeki Altın Çağ'ın her alanda aşırılıklardan kaçınan dengeli ve uyumlu Atinalısını anlattığında birleşirler. Euripides sophistlerin öğretisiyle yaygınlaşan kuşkucu ve bütün değerleri sorgulayan çağının bireyini anlatır. İlk iki ozanın oyunlarının kurgusu kahramanların ilahi irade ve kader gibi dış güçlerle çatışmalarına dayanır. Euripides'te

ise trajik kurgu insanın iç dünyasında şekillenir. Çatışma bilinçle bilinç dışı, arzularla görev arasındadır.

Üç ozanın mitolojik geleneğe yaklaşımları da farklıdır. Aiskhylos tanrılara atıfta bulunan mitleri "kutsal gelenekler" olarak görür, onlarda ilahi bir derinlik olduğuna inanır. Sophokles yüzeysel sembollere bağnazca bağlılığa ve atalarının kültürel mirasına saygısızlığa kapılmadan mitlere dengeli yaklaşır, onlardan yararlı dersler çıkarır. Anaksagoras'ın öğrencisi ve Sokrates'in arkadaşı Euripides diğerlerinden farklı olarak geleneği sorgular. Tanrıları kaba ve adalet duygusundan yoksun gösteren mitleri kabullenmekte zorlanır. Tanrıların kötü şeyler yapmadığını, iyiliği amaçlayan manevi güçler olduğunu söyler.

Euripides yazmaya başladığında tragedya Aiskhylos ve Sophokles'in katkılarıyla gelişimini tamamlamıştı. Ancak büyük ozanların sonuncusu özellikle son eserlerinde yoğun biçimde kullandığı bazı yenilikler getirdi. Konularını esinlendiği geleneksel mitosları özgürce değiştirdiği ve kahramanlarının karakterlerini çok karmaşık çizdiği için izleyicileri seyredecekleri oyuna hazırlayan uzun ve ayrıntılı önsözler geliştirdi. Monolog şeklinde verilen önsözler *İon*, *Bakkhalar* ve *Hippolytos'ta* olduğu gibi bir tanrı tarafından okunduğunda bazen tragedyanın gelişimi ve sonu hakkında ipuçları da veriyordu.

Karmaşık olay örgüsü ve kahramanlar arasındaki sert çatışmalar oyunu çıkmaza sürüklediğinde bunu çözmek için "deus ex machina" kullanımını getirdi. Mekanik bir aygıt yardımıyla sahneye yukarıdan bir tanrı karakterinin indirilmesi anlamına gelen bu yenilik beklenmedik çözümler üretebiliyordu ve kısa sürede diğer ozanlar tarafından da benimsendi. Ancak bazı çağdaşları ve özellikle komedya yazarları "mekanik tanrı" kullanmasını Euripides'in kurgulama yetersizliğine verdiler.

Euripides'in koro bölümleri diğer ozanlarda olduğu gibi tragedyanın konusuyla sıkı sıkıya bağlı değildir. Tragedya-

dan bağımsız birer şiir olarak da okunabilirler. Plutarkhos'a göre Sicilya'da tutsak düşen Atinalı askerler onun şiirlerini okuyarak katı Syrakusalıları yumuşatıp su ve yemek vermelerini sağlamıştı.[1] Oyunlarında kurgu ön plandayken, koronun işlevi *Troyalı Kadınlar* ve *Bakkhalar* gibi önemli yer kapladığı bazı eserleri dışında yüzeyseldir. Etik ve felsefi mesajlar vermekten hoşlanır. Kahramanlarının ruhsal durumlarını, endişelerini ve tutkularını sergiler. Tragedyalarında birey ilk kez toplumun önüne geçer.

Euripides hayatının hiçbir döneminde aktif siyaset yapmadığı hâlde oyunlarında siyasi düşüncelerini sergilemekten hoşlanır. Döneminin sorunlarına vatandaş mantığıyla değil, daha çok felsefeci mantığıyla yaklaşır. Toplumu felakete sürükleyen demagoglara olduğu kadar kibirli oligarşi mensuplarına da karşıdır. Siyasi hayatta sağduyunun ve düzenin hayranıdır. Kentleri orta sınıfların ve özellikle kendi elleriyle toprağı işleyenlerin ayakta tuttuğuna inanır.

Aristoteles *Poetika*'da Euripides'i ozanların en trajiği olarak nitelemesine karşın yapıtlarını pek başarılı bulmaz. Sophokles'in tragedya karakterleri hakkındaki bir değerlendirmesini aktararak ozanı şöyle eleştirir: "Sophokles karakterleri olmaları gerektiği gibi gösterirken, Euripides onları oldukları gibi gösterir." Euripides belki de bu yüzden çağdaş tiyatroya en yakın eserler veren klasik ozan ya da modern ozanların ilki olarak nitelenmektedir.

Euripides'in günümüze kadar gelen eserleri alfabetik sırayla şunlardır:

Alkestis (Günümüze ulaşan en eski tarihli oyunu.)
Andromakhe
Bakkhalar (Ölümünden sonra oğlu Euripides tarafından sahnelenip birincilik ödülü aldı.)
Elektra

1 Plutarkhos, *Paralel Hayatlar, Nikias,* 29.

Fenikeli Kadınlar
Hekabe
Helene
Herakles
Heraklesoğulları
Hippolytos (Birincilik ödülü)
İon
İphigenia Aulis'te (Ölümünden sonra oğlu Euripides tarafından sahnelenip birincilik ödülü aldı.)
İphigenia Tauris'te
Kyklops (Antikiteden günümüze kadar eksiksiz gelen tek satyrikon dramadır.)
Medea
Orestes
Rhesos (Euripides'in eseri olduğu konusunda kuşkular vardır.)
Troyalı Kadınlar
Yakarıcılar

Troyalı Kadınlar

Troyalı Kadınlar Atinalıların Melos Adası'na çıktıkları seferden hemen sonra yazıldı. Atinalılar Spartalıların geleneksel dostu Melos'u Peloponnesos Savaşı'nda saflarında savaşmaya zorlamışlardı. Ada tarafsız kalmak isteyince de savaşmaya pek istekli olmayan diğer müttefiklerine gözdağı vermek için acımasızca yakıp yıktılar. Bütün erkekleri kılıçtan geçirdiler, kadınlarla çocukları köle pazarlarında sattılar ve ele geçirdikleri toprakları Atinalı yerleşimcilere dağıttılar.

Euripides kentinin Melos'taki bu acımasız tutumunu eleştirmek için *Troyalı Kadınlar*'ı yazdı. Tragedya düşmanları tarafından fethedilen bir kentin fetihten sonraki ilk gününü anlatır. Esir düşen Troyalı kadınlar ve kraliçeleri Hekabe başlarına gelen felaket yüzünden ağlaşıp dövünürler.

Kral ailesinden hayatta kalanlar Akhalı komutanlara köle ve cariye olarak dağıtılacaktır. Hektor'un küçük oğlu Astyanaks surlardan atılarak vahşice öldürülür ve kent bir uçtan bir uca ateşe verilir. Tragedya hiç kimseye hesap vermek zorunda olmadıklarını düşünen istilacıların ahlak ve hukuk dışı davranışlarının kurbanlarına ve kendilerine etkilerini inceler. Bu yönüyle savaş karşıtı bir eserdir.

Menelaos Hekabe'ye hitaben Troya Savaşı'nın bir kadın yüzünden çıkmadığını, kutsal konukseverlik kurumuna ihanet eden Paris'i cezalandırmak için Zeus'un emriyle başladığını söylerken gerçekleri çarpıtır. Zeus Paris'in cezalandırılmasını istemişse de bu yapılırken esir alınan kentte savaş suçları işlenmesinden rahatsız olur. Tanrılar hiçbir şekilde sivillerin kılıçtan geçirilmesini, kadınlara tecavüz edilmesini, çocukların köle olarak satılmasını ve tapınaklarının yakılıp yıkılmasını onaylamazlar. Böyle davrananları da cezalandırırlar.

Tragedya günümüzde "Stockholm Sendromu" adıyla bilinen, kölenin efendisine, mahkûmun gardiyanına ve kurbanın işkencecisine bağlanmasına yol açan ruhsal bozukluğu konu eden en eski belgedir. Koroyu oluşturan ve adları belirtilmeyen kadınlar kaderlerine razı olur, uysallıkla boyun eğerlerse kibirli galiplerin kendilerine iyi davranacağını umut ederler. Ama tragedyanın Kassandra, Andromakhe ve Hekabe gibi adları belirtilen kadın kahramanları başlarına gelen felaketin bilincindedirler. Diğer kadınlardan farklı olarak haksızlıklara ve şiddete karşı koymaya cesaret ettikleri için adlarının kayıtlara geçmesini ve edebiyat yoluyla ölümsüzleşmeyi hak etmişlerdir.

Euripides *Troyalı Kadınlar* ve *Hekabe* başta olmak üzere eserlerinde kahramanlarını hitabette yarıştırır. Hitabet Homeros döneminden beri antik Yunan hayatının karakteristik bir ifade şekliydi. Ozan hitabet yarışmalarıyla kurguyu zenginleştirmiş, böylece duruşmalara ve siyasi nutuklara alışkın olan seyircilerin esere ilgisini yoğunlaştırmıştır.

Troyalı Kadınlar'da iki kahraman, Hekabe ile Helene karar verme yetkisine sahip bir hakemin, Menelaos'un önünde tartışırlar. Birbirlerinden nefret de etseler, hasımlarına ağır hakaretlerde de bulunsalar mantığa dayalı argümanlarla seyircileri ikna etmeye çalışırlar. Ancak gerçek hayattaki duruşmalardan farklı olarak tragedyalardaki hitabet yarışmalarında galip gelmek kahramanların kaderini doğrudan etkilemez.

Tiyatro eleştirmeni Stathis Dromazos'a göre *Troyalı Kadınlar* Aristoteles'in tragedya için saptadığı kurallara uymaz, yani belirli bir kurguya bağlı olarak başı, ortası ve sonu yoktur. Aktörler sahneye acılarını anlatmak, ağlamak ve beddua etmek için çıkarlar. Arka arkaya gelen acıklı gelişmelerin edilgin izleyicisidirler. Bu yönüyle bu tragedyanın belgesel tiyatronun öncüsü olduğu söylenebilir.

Troyalı Kadınlar MÖ 415'te Dionysia Şenliği'nde sahnelendi. *Aleksandros* ve *Palamedes* tragedyaları ile *Sisyphos* satyrikon dramasından oluşan dörtleme yarışmada ikinci oldu. Yarışmanın galibi hiçbir eseri günümüze ulaşamayan Ksenokles'ti. Ailianos bu sıralamayı değerlendirmeyi yapanların yetersizliğine ya da rüşvet almasına bağlar. Ancak tragedyaların içeriğinin Atinalıların vicdanlarını rahatsız ettiği de varsayılabilir. Melos'ta işlenen savaş suçlarını anımsatan *Troyalı Kadınlar*'ın on altı yıl süren Peloponnesos Savaşı'nı sonlandırması beklenen büyük Sicilya çıkarmasının arifesinde ordunun moralini bozabileceğini düşünmüş olabilirler.

Troyalı Kadınlar Euripides'in en sevilen, en çok sahnelenen eserlerinden biridir. Seneca (*Troades*) ve Jean Paul Sartre'a (*Les Troyennes*, 1965) aynı konuda yazmak için esin vermiştir. Tragedyanın 1971'de yönetmen Mihalis Kakoyannis tarafından *The Trojan Women* adıyla filmi de çekildi. Müziği Mikis Theodorakis'e ait olan filmde Hekabe'yi Katharine Hepburn, Andromakhe'yi Vanessa Redgrave ve Helene'yi İrene Papas oynadı.

Sunuş

Çeviride oyunun eski Yunanca aslı (*Euripidis Fabulae*, vol. 2. Gilbert Murray, Oxford, Clarendon Press, Oxford 1913) kullanıldı. Yapılan çeviri çağdaş Yunanca (Thrasyvoulos Stavrou, Alfa Yayınları 1952 – Theodoros Mauropoulos, Zitros Yayınları 2006 – Tassos Roussos, Kaktos Yayınları 1993) ve İngilizce (Marianne McDonald 2002 – G. Theodoridis 2008 – Edward P. Coleridge 1891) çevirileriyle karşılaştırıldı.

Ari Çokona
İstanbul, 2022

Kişiler

POSEİDON	Deniz Tanrısı, Troyalıların destekçisi
ATHENA	Bilgelik Tanrıçası, Akhaların destekçisi
HEKABE	Troya kraliçesi
KORO	Troyalı esir kadınlar
TALTHYBİOS	Akha ordusunun habercisi
KASSANDRA	Hekabe'nin kızı, Apollon rahibesi
ANDROMAKHE	Troya ordusu başkomutanı Hektor'un dul karısı
MENELAOS	Sparta kralı, başkomutan Agamemnon'un kardeşi
HELENE	Paris'in kaçırdığı Menelaos'un karısı

Prologos (1 – 97)

(Akhalar tarafından ele geçirildikten birkaç gün sonra harabeye dönmüş olan Troya surlarının önü. Sağda ve solda esir alınmış kadınların çadırları var. Hekabe bunlardan birinin önünde yere uzanmış uyuyor. Şafak sökmek üzereyken sahneye Poseidon girer.)

POSEİDON

Ben Poseidon, Nereus'un kızları dans ederken
kumların üzerine narin ayaklarının güzel izlerini
bıraktığı Ege'nin tuzlu derinliklerinden kalkıp
Troya toprağına geldim. Etrafını Phoibos'la
birlikte büyük ustalıkla ördüğümüz taş surlarla
çevirdiğimizden beri,[1] bu Phrygia kentine
duyduğum içten sevgi hiç eksilmedi yüreğimden.
Argosluların kargılarına boyun eğmiş, dumanlar
tütüyor şimdi her yanından. Pallas'ın kurnazca
yol göstermesiyle Parnassos taraflarından
Phokeuslu Epeios karnı silahlı askerlere gebe

1 Troya'nın kurucusu Tros'un oğlu İlios'tur. Frigya kralının düzenlediği bir yarışmayı kazanır ve ödül olarak verilen siyah boğayı takip ederek boğanın durduğu yerde bir kent kurmaya karar verir. Kente kurucusundan dolayı İlion, İlios'un babası Tros'tan dolayı da Troya adı verilir. Poseidon ve Apollon Zeus'u tahtından indirmek isterler, ancak Thetis buna engel olur. Zeus da Poseidon ve Apollon'a yeni kurulan bu kentin surlarını yapma cezasını verir.

dev bir tahta at yaptırıp ölümcül heykeli
sur içine gönderdi. Karnında kargılar
saklandığı için Kargılı At[2] adıyla anacak onu
gelecek nesiller. Korular viran oldu, oluk oluk
kan akıyor tapınaklarda, Priamos evinin avlusunda
Koruyucu Zeus[3] sunağının önünde ölmüş yatıyor.
Akha gemilerine ziyadesiyle altın ve Phrygia
ganimetleri yükleniyor, kenti fethetmek için
sefere çıkan Hellenler on yıl uzak kaldıkları
eşleriyle çocuklarına kavuşmak için neşeyle
uygun rüzgârın esmesini bekliyor. Phrygialıların
esaretine neden olan Argoslu tanrıça Hera ile
Athena'ya yenildiğim için şanlı Troya'yı
ve sunaklarımı terk ediyorum. Çünkü bir kent
harabeye döndü mü dinsel inançlar zayıflar
ve artık kimse tanrıları onurlandırmaz.
Efendilerinin kura çekerek paylaştığı
esir kadınların çığlıklarıyla çınlıyor Skamandros.[4]
Arkadialıların, Thessalialıların, Theseus'un
halefi Atina soylularının payına düşüyorlar.
Kuraya alınmayan Troyalılar çadırlarda,
ordunun komutanlarına peşkeş çekilecekler.
Haklı olarak kölelerden biriymiş gibi görülen
Tyndareos'un kızı Spartalı Helene de aralarında.

---

2 Euripides Troya atı anlamına gelen Doureios Hippos (Δούρειος Ἵππος) teriminin etimolojisini "kargı"dan (dory=δόρυ) türetir. Ama dilbilimcilere göre terim (drys=δρῦς) "meşe"den türetilmiştir.

3 Zeus'un sıfatlarından biri olan herkeios (ἑρκεῖος) "avludaki" anlamına geliyordu ve her evin avlusunda evi koruduğuna inanılan tanrının birer sunağı vardı.

4 Akhalar kaynağı İda Dağı (bugün Kaz Dağı) olan ve Troya kentinin etrafından dolanarak Çanakkale Boğazı'na dökülen Skamandros (bugün Karamenderes) Nehri'nin kıyısında kamp kurmuştu. On yıllık savaşın büyük bölümü bu nehrin kıyılarında gerçekleşmişti. Mitolojiye göre Skamandros Zeus'un oğlu olan bir nehir tanrısı olarak da tanımlanır. Troyalılardan yana saf tutarak savaşmıştı ve savaşa katılmasının sebebi Akhilleus'un onu aşağılamasıydı.

Zavallı Hekabe'nin[5] sefaletini görmek isteyen varsa
işte sur kapısının önünde uzanmış, ölen yakınları
ve yitirdiği mutluluğu için gözyaşı döküyor.
Kızı zavallı Polyksene'yi Akhilleus'un
mezarı başında acımasızca katlettiklerini daha bilmiyor
ve Priamos'la oğulları çoktan yitip gitti. Apollon
rahibesi ve kâhin olan diğer kızı Kassandra'yı[6] da
tanrıyı ve kutsal değerleri hiç umursamadan
zor kullanarak cariyesi yaptı Agamemnon.
Hoşça kalın eskiden mutlu olan kent ve oya gibi
işlenmiş surlar. Sizi yok etmeseydi Zeus'un kızı
Athena, dimdik ayakta olacaktınız hâlâ şimdi.

(*Sahneye Athena girer.*)

ATHENA

Eski düşmanlığımızı bir kenara bırakarak
tanrılar içinde çok saygın ve güçlü olan
babamın en yakın akrabasını[7] selamlayabilir miyim?

---

5 Trakya Kralı Kisseus ya da Phrygia Kralı Dymas'ın kızı Hekabe Priamos'un ikinci karısıydı. Hektor'un cesedini almaya giden kocası Priamos Akhilleus'a onun on dokuz çocuğunun annesi olduğunu söyler. Tragedya yazarları *İlyada*'da ölen çocukların ardından ağlamak ya da Troya'yı kurtarması için Athena'ya yalvarmak gibi küçük roller üstlenen bu tatlı dilli ve dini bütün kadını bütün sevdiklerini yitiren bahtsız bir kadın simgesi olarak görmüşlerdir.

6 Troya kralı Priamos'la karısı Hekabe'nin en güzel kızıydı. Tanrı Apollon kendisiyle birlikte olursa ona geleceği görme yeteneğini vereceğini söyledi. Kassandra bu teklifi kabul etti, ama yeteneğe sahip olduktan sonra tanrıyla birlikte olmadı. Apollon buna kızdı ve onu lanetledi. Lanete göre Kassandra geleceği görecek, ama kimseyi buna inandıramayacaktı.

7 Antik Yunanistan'da akrabalık, yani aynı soydan olma (syngeneia= συγγένεια) çocukların anne baba ve kardeşleriyle olan ilişkisi olarak tanımlanıyordu. Buna göre akrabalık bir insanın doğumdan gelen kan bağıyla bağlı olduğu anne, baba, kardeş, amca, dayı, teyze ve halalarını kapsıyordu. Sonradan edinilen eşler ve çocuklar için ekgonos (ἔκγονος) terimi kullanılıyordu. Yani baba oğlunun akrabasıyken, oğul babanın akrabası değildi. Orijinaldeki agkhistos (ἄγχιστος) kelimesi de "en yakın akraba" anlamına gelir.

POSEİDON

Selamlayabilirsin saygıdeğer[8] Athena, çünkü
yakınlarıyla karşılaşmak kişinin ruhuna iyi gelir.

ATHENA

Yumuşak tarzın hoşuma gidiyor. İkimizi de ilgilendiren
bir konuda konuşmak istiyorum seninle efendim.

POSEİDON

Tanrılardan haberler mi getirdin?
Zeus ya da bir başkasından mı yoksa?

ATHENA

Hayır, ama şu an üzerinde olduğumuz Troya'yla ilgili
olarak güçlerimizi birleştirmeyi teklif edecektim.

POSEİDON

Eskiden ondan nefret ettiğini unutup
şimdi küle döndüğünü görünce acıdın mı?

ATHENA

Sen önce şunu söyle! Yapmak istediklerime
hak verecek misin, bana yardım edecek misin?

POSEİDON

Evet, ama ben de amacını öğrenmek isterim.
Akhalara mı yoksa Phrygialılara mı yardıma geldin?

ATHENA

Eski düşmanım Troyalıları mutlu etmek, Akhaların
yurda dönüşlerini de kâbusa çevirmek istiyorum.

POSEİDON

Nasıl öyle fikir değiştiriyor ve önüne çıkanı
fazlasıyla severken birden ondan nefret ediyorsun?

ATHENA

Bana ve tapınağıma saygısızlık etmediler mi?

---

8 Orijinaldeki erkekler için anaks (ἄναξ) ve kadınlar için anassa (ἄνασσα) hitabı kral-kraliçe, efendi anlamlarına gelir ve özellikle tanrılar için kullanılır.

POSEİDON

Evet, Aias Kassandra'yı tapınağından zorla çıkarıp[9] yerde sürükledi.

ATHENA

Hellenler de bu yaptığı için ona hiçbir şey demediler, onu cezalandırmadılar.

POSEİDON

Ama Troya'yı senin yardımınla ele geçirdiler.

ATHENA

İşte bu yüzden seninle birlik olup onlara zarar vermek istiyorum.

POSEİDON

Sana memnuniyetle yardım ederim. Ne yapacaksın?

ATHENA

Yurda dönüşlerini elimden geldiğince zorlaştırmak istiyorum.

POSEİDON

Bunu karada mı yoksa denizde mi yol alırlarken yapacaksın?

ATHENA

Bunu Troya'dan memleketlerine doğru yol alırlarken yapacağım. Zeus başlarına sağanakla dolu yağdıracak, koyu karanlığa gömüp şiddetli rüzgârlar estirecek. Dediğine göre Akhaların gemilerini küle çevirmem için şimşeklerinin alevlerini de verecekmiş bana. Sen de kendi payına Ege'den geçişlerinde baş döndürücü girdapların, devasa dalgaların kükremesini sağla ve Eğriboz'un derin körfezini cesetlerle doldur ki Akhalar bundan böyle tapınaklarımı onurlandırmayı ve diğer tanrılara saygı duymayı öğrensinler.

---

9 Troya'nın fethi esnasında Kassandra kurtulmak için Athena Tapınağı'na sığınır. Bir tapınağa sığınanlara zarar vermek büyük günah sayıldığı hâlde Lokros Aias (Küçük Aias) genç kıza tapınakta tecavüz eder. Akhalar bu saygısızlık yüzünden tanrıçanın desteğini kaybetmekten korktukları için onu taşlayarak öldürmek isterler, ama Aias silah arkadaşlarına yalvararak hayatta kalmayı başarır.

POSEİDON

Bütün bunlar olacak. İstediğin destek için
fazla söze gerek yok. Ege'nin sularını fırtınalarla
altüst edeceğim. Mykonos'un sahilleri, Delos'un
kayalıkları, Skyros, Lemnos ve Kaphereus Burnu
sayısız cesetle dolacak. Olympos'a çık da
baban Zeus'un ellerinden şimşekleri alıp
Argosluların gemilerinin palamarlarını
çözmesini bekle. Etraflarını yakıp yıkarak
kentleri, tapınakları, mezarları ve ölülerin
kutsal emanetlerini yağmalayanlar akılsızdır.
Kendilerinin sonu da öyle olur sonra.

(*Poseidon ile Athena sahneden ayrılırlar.*)

Parodos (98 – 229)

(*Hekabe uyanarak doğrulur.*)

HEKABE

Kaldır başını zavallı kadın,
doğrult boynunu. Troya yok ve sen
Troya'nın kraliçesi değilsin artık.
Değişen kaderini kabullen ve dayan.
Akıntıya bırak kendini, kaderinin
götürdüğü yere sürüklen.
Talihin karşına diktiği dalgaların üzerine
çevirme dümenini. Ah, ah!
Acıklı dövünmemden başka neyim kaldı ki?
Vatanımı, çocuklarımı ve kocamı yitirdim.
Atalarımın aşağılanan onurlu soyluluğu,
demek ki hiçbir değerin yokmuş!
Neyi söylesem? Neyi söylemesem?
Neye dövünsem?
Zavallı bedenim büklüm büklüm,

sırtım sert taşlara dayanmış
acılar içinde yatıyorum.
Başım, böğrüm ve şakaklarım ağrıyor.
Sırtımı, belimi doğrultmak için
çığlık çığlığa gözyaşı dökerek
bir o yana bir bu yana dönüyorum.
Çaresizlik içinde kıvrananlara
yakışan tek şarkıdır bu,
dansın eşlik etmediği.
Kürek gücüyle koyu renkli suları
hızla yaran gemiler,
Hellas'ın korunaklı limanlarından
boru ve kavalların çaldığı
tüyler ürpertici marşlar eşliğinde
yola çıkarak kutsal İlion'a geldiniz.
Ah, elli çocuğun babası Priamos'un[10]
ölümüne neden olan
ve ben zavallı Hekabe'yi
felakete sürükleyen,
Menelaos'un nefret edilesi karısı,
Kastor'un[11] felaketi
ve Eurotas'ın[12] utancı Helene'yi
bulmak üzere Mısır'da
örülmüş halatlarınızı
Troya'nın koylarına bağladınız.
Eyvahlar olsun! Agamemnon'un çadırının
önünde beklerken budur durumum.

---

10 Priamos'un on dokuzu Hekabe'den olmak üzere elli çocuğu vardı.

11 Leda Zeus'tan hamile kaldığı gece kocası Tyndareos'la da yatmış, Zeus'tan Polydeukes'i, Tyndareos'tan Kastor'u bir batında doğurmuştu. Dioskouroslar olarak bilinen ikiz kardeşlerden Polydeukes ölümsüz, Kastor ölümlüydü. İkizler Menelaos'un karısı Helene ve Agamemnon'un karısı Klytemnestra'nın da kardeşleriydiler.

12 Mora Yarımadası'nın Lakonia bölgesinde Sparta'yla özdeşleşmiş nehir. Kent nehrin sağ kıyısındaki bir yükseltide kurulmuştu.

Matem için saçlarım kazınmış,
yaşlı bir köle gibi sarayımdan
uzaklara sürükleniyorum.
Ah, tunç kargılı Troyalıların
mutsuz eşleri ve kızları,
bahtsız evlilikler yapan kızları,
gelin alev alev yanan Troya için ağlayalım.
Eskiden olduğu gibi tanrıları onurlandırmak için,
Priamos'un asasına dayanarak
ve ayaklarımı Phrygia ritimleriyle yere vurarak
dansa öncülük ettiğimde olduğu gibi değil,
acı ötüşüyle yavrularını yanına çağıran
dişi bir kuş gibi ağıdı ben başlatacağım.

(Esir Troyalı kadınlardan oluşan koronun yarısı çadırlardan sahneye çıkar.)

I. YARIM KORO

Neler diyorsun Hekabe? Ne bağırıyorsun? *strophe*
Yeni bir haber mi geldi?
İçeriden acı çığlıklarını duydum
ve çadırlarda köleliklerine
dövünen Troyalı kadınların
yüreklerine korku çöktü.

HEKABE

Ah evlatlarım! Argoslular gemilerine doğru...

I. YARIM KORO

Elleri küreklere doğru mu uzanıyor? Ah başıma gelenler!
Amaçları ne? Yoksa beni gemiye bindirip
vatanımdan uzağa, denizin ötesine mi götürecekler?

HEKABE

Bilmiyorum, ama kötü şeyler olacağını hissediyorum!

I. YARIM KORO

Ah, ah!
Bahtsız Troyalı kadınlar, çadırlardan

çıkın da başınıza gelen felaketi öğrenin.
Argoslular bizi gurbete götürecek.

HEKABE

Ah, ah! Lütfen izin vermeyin
mainad[13] Kassandra'nın odasından
çıkmasına. Argosluların önünde
kendinden geçerse
acılarıma yeni acılar eklenecek.
Ah! Troya, bahtı kara Troya yok oldun!
Seni yitiren herkes mutsuz,
ölenler de, hayatta kalanlar da!

(*Koronun ikinci yarısı sahneye çıkar.*)

II. YARIM KORO

Eyvah! Seni duyar duymaz
Agamemnon'un çadırından
korkuyla dışarıya fırladım kraliçem.
Akhalar ben zavallıyı öldürmeye mi niyetlendi,
yoksa tayfalar gemilerin güvertelerinde
yola çıkmak üzere küreklerini mi hazırlıyor?

HEKABE

Evladım yüreğini dik tut!

II. YARIM KORO

Dehşet içinde buraya koştum.
Akhaların habercisi mi geldi?
Zavallı ben kimin kölesi olacağım?

HEKABE

Senin kuran birazdan belli olur.

II. YARIM KORO

Ah, ah! Ben bahtsızı
hangi Argoslu, Pthialı ya da adalı
Troya'dan uzaklara götürecek?

---

13 Tanrı etkisiyle coşup kendinden geçen, doğaya ve tanrıya karışarak öbür insanlarca çıldırmış gibi görünen kadın. Mainas (μαινάς) ve çoğulu Mainades (μαινάδες). Dionysos alayını meydana getiren Bakkhaların başka bir adıdır. Çıldırmak anlamındaki mainomai (μαίνομαι) kelimesinden türetilmiştir.

HEKABE

Ah, ah! Bu yaşımda hangi ülkede,
kime hizmet edeceğim?
Bal yapmayan bir arı gibi,
ceset görümünde sefil bir gölge gibi
kapılar açıp kapatacak
ya da başkalarının çocuklarını büyüteceğim.
Ben ki kraliçe olma onurunu taşırdım Troya'da.

II. YARIM KORO

Ah, ah! Kara bahtının ağıdını *strophe*
ne acıklı sözlerle yakıyorsun!
Bundan böyle İda'nın ağaçlarından
yapılmış dokuma tezgâhımın
tarağını çekip itemeyeceğim.
Çocuklarımın bedenlerini son kez
görüyorum. Büyük acılar bekliyor beni.
Ya bir Hellenle yatmak zorunda kalacağım
(lanet olsun öyle geceyle öyle kadere)
ya da kutsal Peirene[14] kaynağından
su taşıyacağım sefil bir köle gibi.
Keşke Theseus'un dillere destan
mutlu ülkesine[15] götürseler. Ama sakın
nefret edilesi Helene'nin memleketinde
Eurotas'ın girdaplı akan sularını görmek
ve Troya'yı mahveden Menelaos'a
kölelik etmek yazılmamış olsun kaderimde.

Olympos'un yemyeşil eteklerinde, *antistrophe*
toprakları verimli ve zengin olan
Peneios'un[16] saygın ülkesinden
söz ettiklerini duydum. Theseus'un

14 Korinthos kentinin meşhur bir pınarı.
15 Attika bölgesi ve özellikle Atina.
16 Peneios, Okeanos ile Tethys'in oğlu ve Yunan deniz tanrılarından biridir. Kuzey Yunanistan'ın Thessalia bölgesinin deniz tanrısıdır.

kutsal memleketinden sonra
budur benim ikinci tercihim.
Phoinikia'nın[17] karşısında, Sicilya
dağlarının anası, Hephaistos'un
yurdu Aitna'nın gölgesi altında
uzanan ülkenin de atletizm oyunlarındaki
zaferlerini övdüklerini duydum.
İonya Denizi'ne açılan denizcilerin
karşısına çıkan ülkeyi de övüyorlar.
Burada kutsal kaynaklardan beslenen
Krathis Nehri[18] içinde yıkananların sarı saçlarını
kızıla boyar ve toprağı sulayarak yiğitler yetiştirir.

I. Epeisodion (230 – 510)

KORO[19]
Danaosların karargâhından yeni haberler
getirmek üzere aceleyle bir haberci geliyor.
Neler getiriyor? Neler söyleyecek?
Çünkü biz artık Dor ülkesinin köleleriyiz.
TALTHYBİOS
Hekabe, adım Talthybios. Daha önce Akha
ordusunun habercisi olarak sık sık Troya'ya
gidip geldiğimi bilirsin. Yıllardır tanışırız seninle
hanımım. Şimdi de yeni haberler getirdim sana.
HEKABE
Ah işte buydu sevgili Troyalı kadınlar!
Uzun süredir korkuyla beklediğim buydu!
TALTHYBİOS
Kuralar çekildi, eğer korktuğunuz buysa.

17 Kastedilen ülke Fenikelilerin kurmuş olduğu Kartaca'dır.
18 Mora Yarımadası'nın kuzeyindeki Akhaia ilinde bir nehir.
19 Koro tragedyanın kişileriyle diyaloğa girdiğinde replikleri tek başına koro-başı (koryphaios=χορυφαῖος) söyler.

HEKABE

Ah! Thessalia, Phthia ya da Kadmos'un
ülkesinden hangi kentin adını söyleyeceksin?

TALTHYBİOS

Her biriniz başka bir savaşçıya verileceksiniz. Bir arada olmayacaksınız.

HEKABE

Hangimiz kimin payına düştü acaba?
Hangi Troyalı kadının kaderinde mutluluk var?

TALTHYBİOS

Ben biliyorum, ama topluca değil tek tek sormalısın.

HEKABE

Bahtsız kızım Kassandra
bundan böyle kimin kölesi olacak?

TALTHYBİOS

O kuraya sokulmadı, Agamemnon kendisine ayırdı.

HEKABE

Bir Spartalı kadına hizmet mi
edecek? Eyvahlar olsun!

TALTHYBİOS

Hayır, başkomutanın cariyesi olacak.

HEKABE

Ama kızım Apollon'un rahibesi ve sarışın tanrı
ömür boyu bakire kalma ayrıcalığını bahşetmişti ona.

TALTHYBİOS

Agamemnon âşık oldu tanrısal kıza.

HEKABE

Taşıdığın kutsal anahtarları
at elinden ve başına sardığın şeridin
mübarek süslerini söküp çıkar kızım.[20]

---

20 Antik Yunan inancında ibadet açık havada yapılır, sadece çok özel durumlarda tapınağın içine girilirdi. Tapınaklar adanmış oldukları tanrının ikametgâhı sayılırdı. En içteki odanın (adyton=ἄδυτον) anahtarını rahip ya da rahibeler taşır ve odaya sadece onlar girebilirdi. Başa sarılan şerit (mitra=μίτρα) rahiplik-rahibelik işaretiydi.

TALTHYBİOS

Bir kralın yatağını paylaşması büyük onur değil mi?

HEKABE

Az önce alıp götürdüğünüz diğer kızım nerede peki?

TALTHYBİOS

Polyksene'yi mi yoksa başka birini mi soruyorsun?

HEKABE

Onu soruyorum, kimin payına düştü?

TALTHYBİOS

Bundan böyle görevi Akhilleus'un mezarına hizmet etmek olacak.

HEKABE

Ah kara bahtım!

Onu bir mezara hizmet etmesi

için mi doğurdum? Bu nedir dostum,

bir Hellen âdeti ya da yasası mı?

TALTHYBİOS

Kızının şansına şükret! O iyi durumda şimdi.

HEKABE

Neden öyle dedin? Gün ışığını görebiliyor mu?

TALTHYBİOS

Kader onu çektiği acılardan kurtardı.[21]

HEKABE

Ya yiğit savaşçımız Hektor'un eşi

zavallı Andromakhe? Onun kaderi ne oldu?

TALTHYBİOS

Onu da kuraya bırakmadan Akhilleus'un oğlu aldı.

HEKABE

Yaşlı bedenini dik tutmak için

üçüncü ayak niyetine bir asaya

muhtaç olan ben kimin hizmetçisi olacağım?

TALTHYBİOS

Kurada İthake kralı Odysseus'un payına düştün.

---

21 Talthybios üstü kapalı bir şekilde Polyksene'nin mezar başında kurban edildiğini söylüyor.

HEKABE

Ah ah!
Saçı kazınmış başına vur,
tırnaklarınla yanaklarını parçala!
Yazıklar olsun! Adalet düşmanı,
nefret edilesi, kurnaz bir adamın[22]
kölesi oldum. O yasaları
umursamayan bir canavardır,
iki tarafa çekilebilecek konuşmalarıyla
her şeyi altüst edip tersine çevirir,
daha önce sevgiyle bağlı olanları
düşman eder birbirine.
Ağlayın benim için Troyalı kadınlar,
ben mahvolmuş bir zavallıyım.
Bana çıktı kuraların en kötüsü.

KORO

Sen hiç olmazsa başına neler geleceğini öğrendin.
Ya ben ne olacağım, hangi Hellen ya da Akha efendim olacak?

TALTHYBİOS

(*Maiyetindeki askerlere hitaben.*)
Haydi acele edin, hemen Kassandra'yı getirin
buraya, onu başkomutana teslim edeyim.
Diğerlerinin payına düşen esirleri daha sonra
götürürüm. Aa, çadırların içinde meşaleler mi
yanıyor? Ne yapıyorlar? Troyalı kadınlar tam da
ülkelerinden ayrılıp Argos'a gitmek üzere
yola çıkacakken kendilerini ateşe mi
veriyorlar?[23] Gerçekten de kolay değildir

---

22 *İlyada* ve *Odysseia*'da olumlu özellikleri öne çıkarılan Odysseus tragedyalarda genellikle kötü bir kişi olarak gösterilir.

23 Euripides'in döneminde kadınların bu koşullar altında intihar etmesi beklenirdi. Ancak oyunun karakterlerinden hiçbirinin, hatta Andromakhe'nin bile kendini öldürmeye kalkışmaması ilginçtir. Bunun açıklaması gelenekte böyle bir intiharın kaydedilmediği şeklinde olmalıdır.

özgür yaşamaya alışkın olanların köleliğe
razı olması. Açın kapıları, açın! Onlar ölümü
tercih etse de ölmeleri Argosluların işine gelmez
ve hiç istemem beni bundan sorumlu tutmalarını.

HEKABE

Hayır, öyle bir şey yok, ateş yakmadılar.
Kızım mainad Kassandra aceleyle buraya geliyor.
(*Kassandra elinde iki meşaleyle sahneye girer.*)

KASSANDRA

Kaldırın meşaleleri, buraya getirin.
Takdis ediyor, meşalelerle
tapınağı aydınlatıyorum.
Evlilik tanrısı efendimiz Hymenaios
damadı kutsa, Argos'a bir kralın yatağına
gelin giden beni kutsa.
Hymenaios, efendimiz Hymenaios!
Anne, gözyaşı döküp ağıtlar yakarak
yitirdiğimiz babamla sevgili vatanımızın
yasını tutuyorsun.
Ama ben evlilik törenimde
ışık saçmak için meşaleler yakıyorum.
Genç kızların düğünlerinde
âdet olduğu üzere ışık saçıyorum,
senin için Hymenaios,
senin için Hekate.[24]
Ayağını havaya kaldır,
sevinç çığlıkları atarak
zarifçe dansa kalk,
babamın sağlıklı olduğu
mutlu günlerimizdeki gibi!
Kutsal bir danstır bu!

24 Hekate geceye ve karanlığa egemen olan ay tanrıçasıydı. Ona Ege'nin kuzey sahillerinde ve özellikle Samothraki (bugün Semadirek) Adası'nda tapınılıyordu. Daha sonraki yıllarda Artemis ve Persephone'yle özdeşleştirildi.

Defne ağaçları arasındaki tapınağında
sana hizmet ettiğim için
dansı sen yönet Phoibos.
Selam olsun sana Hymenaios, Hymenaios!
Dans et anne, gül gönlünce!
Mutluluk içinde salla ayaklarını
bir o yana bir bu yana benimle birlikte.
Hymenaios'a ilahiler okuyun
ve neşeli seslerinizle düğün şarkıları
söyleyin geline. Güzel şallara bürünmüş
Phrygia'nın genç kızları, alın yazımda
kocam olacağı yazılan erkeği kutlayın.

KORO

Bakkhos coşkusuna kapılmış kızına engel olmayacak mısın kraliçem?
Argosluların ordusuna sendeleyerek gitmesin böyle.

HEKABE

Hephaistos, ölümlülerin düğünlerinde meşaleleri
sen yakarsın, ama bu savrulan alevler hüzünlü,
en karanlık beklentimin de ötesinde. Ah kızım!
Düğününün Argos kargılarının gölgesi altında
yapılacağını hiç düşünmemiştim. Meşaleyi bana ver.
Çılgın gibi dans ederken düzgün tutamıyorsun onu.
Yaşadığın felaketler aklını başına getirmedi, hâlâ aynısın.
Troyalı kadınlar, götürün meşaleleri ve söylediği
düğün şarkılarını gözyaşları ve ağıtlarla yanıtlayın.

KASSANDRA

Anne başımı zafer çelengiyle süsle ve bir kralla
evlendiğim için neşelen. Haydi, beni ona götür
ve isteksiz davranırsam gitmeye zorla.
Eğer Loksias[25] gerçekten de varsa, Akhaların

25 Kehanetleri muğlak olduğu ve her tarafa çekilebildiği için Apollon'a takılan lakap. Birinci anlamı "düz ve doğru olmayan" olduğu hâlde, "tuhaf davranan, dengesiz" anlamlarına da gelir.

şanlı kralı Helene'nin evliliğinden daha çok acı
veren bir evlilik yapacak. Babamla kardeşlerimin
intikamını almak için onu öldürecek, ocağını
söndüreceğim. Daha sonra olacaklara hiç girmeyeyim.
Evliliğimin yol açacağı ve çocukların annelerini
öldüreceği, Atreus'un sarayını yerle bir edecek
kavgayı, başkalarının ve benim boynuma
inecek baltanın öyküsünü anlatmayacağım.
Kentimizin Akhalardan daha şanslı olduğunu
göstereceğim. Tanrısal çılgınlığın[26] etkisi altındayım
ama kısa bir süre için çılgınlığımdan sıyrılacağım.
Onlar Helene'nin peşinden giderken bir aşk için,
bir kadın için on binlerce insanın kanına girdiler.
Akıllı başkomutanları da en çok nefret ettiklerinin
uğruna en çok sevdiği yakınını yitirdi. Zorla
götürülmeyen, kendi isteğiyle kardeşini terk eden
bir kadın için evinin neşesini, çocuğunu kurban etti.[27]
Skamandros Nehri'nin kıyısına vardıkları zaman da
ülkelerinin sınırlarını ya da yüksek surlarla çevrili
kentlerini korumak için can vermediler. Savaş
meydanında ölenler bir daha çocuklarını göremedi
ve cenazelerini eşleri kaldırmadı, yaban ellerde
yatıyor şimdi yorgun bedenleri. Memleketlerinde de
yine kötü şeyler oldu. Eşleri kocalarından, yaşlı
babaları da başkaları için yetiştirdikleri çocuklarından
yoksun öldüler. Mezarları başında kurban kesip

---

26 Platon tanrısal çılgınlığı dörde ayırır (*Phaidros* 265b). "Tanrısal çılgınlığı ona esin kaynağı olan dört tanrıya karşılık gelecek şekilde dörde ayırmıştık: Apollon kehanet, Dionysos mistik, Mousalar şiirsel ve Aphrodite'yle Eros diğerlerinden üstün olduğunu söylediğimiz aşk çılgınlığını esinlendirir."

27 Troya Seferi için Aulis Limanı'nda toplanan Akha donanması rüzgâr olmadığı için hareket edemiyordu. Kâhinler rüzgâr çıkması için başkomutan Agamemnon'un kızı İphigenia'nın Tanrıça Artemis'e kurban edilmesi gerektiğini söylediler.

bir damla olsun kan akıtacak[28] kimseleri olmadan.
Orduları işte böyle övgülere layık! Utanç verici şeyler
karşısında susmak en iyisi ve felaketleri öven şarkılar
okumak istemiyorum. Oysa Troyalılar vatanları için
ölerek şanların en büyüğüne kavuştular. Düşman
kargısıyla can verenler yakınları tarafından
evlerine taşındılar ve törelere uygun cenaze
törenleriyle vatanlarının toprağına gömüldüler.
Savaşta ölmeyen Troyalılarsa böyle bir mutluluğu
hiç tatmayan Hellenlerin aksine günlerini eşleri
ve çocuklarıyla birlikte geçirdiler. Acıklı olduğunu
düşündüğün Hektor'un kaderine bir baksana!
Cesur bir yiğit olarak can verdi ve ölümüne
Akhaların buraya gelişi neden oldu. Onlar evlerinde
kalsalardı kimse yiğitliğinin farkına varmayacaktı.
Paris Zeus'un kızıyla evlendi, öyle yapmasaydı
kimsenin umurunda olmayacaktı memlekette kimin
koynuna girdiği. Akıllı bir insan savaştan kaçınmalıdır,
ama savaş gelip çatarsa vatan uğruna ölmek
büyük bir şereftir, onursuzca ölmekse büyük
bir utanç. Bu yüzden ne Troya'ya ne de evliliğime
üzülmemelisin anne, bu evlilikle ikimizin de
nefret ettiği düşmanlarımızı mahvedeceğim.

KORO

Başına gelen felaketlere keyifle gülüyorsun,
ama kehanetlerinin tümü yanlış da çıkabilir!

---

28 Yunanlılar ölülerini, ulusal kahramanları ve yer altı tanrılarını toprağa sunular (khoai=χοαί) dökerek onurlandırırdı. Khoai özel kaplarda su, süt, zeytinyağı ve bazen şarapla hazırlanırdı. Ölüleri anma törenlerinde bazen hayvanlar da kurban edilirdi. Bir çukurun önünde boynu kesilen kurbanın kanı çukura akıtılır, ardından kurban tümüyle yakılırdı. Yer altı tanrılarına sunulan kurbanlar yer altı güçlerini teskin etmek, Olympos tanrılarına sunulan kurbanlar tanrılarla iletişime geçmek içindi. Bu durumda kurban sunak başında kesilir, kanı özel bir kapta toplanarak sunağa serpilirdi. Ardından kurbanın eti kızartılarak halka dağıtılırdı.

TALTHYBİOS

Phoibos aklını başından almamış olsaydı,
karşılığında ceza görmeden komutanlarımı
böyle kehanetlerle topraklarından yolcu
edemezdin. Ama gördüğüm kadarıyla,
bilge geçinen büyüklerimiz sıradan insanlardan
hiç de üstün değilmiş. İşte bütün Hellenlerin kralı
Atreus'un sevgili oğlu büyük bir tutkuyla
şu çılgın kadına bağlandı. Bunca yoksulluğuma
rağmen ben asla böyle bir kadınla evlenmezdim.
Sana gelince Kassandra, aklın başında olmadığına göre
Argoslulara okuduğun lanetlerle Troyalılara düzdüğün
methiyeleri rüzgâr alsın götürsün, duymazlıktan
geleceğim. Şimdi peşime takıl da gemilere gidelim
başkomutanın güzel gelini! Sen de Hekabe, götürmeye
geldiğinde Laertes'in oğlunu izle, çünkü İlion'a
gelenlerin
dediğine göre sağduyulu bir kadının[29] kölesi olacaksın.

KASSANDRA

Bu hizmetçi de müthişmiş! Krallarla kentlerin
kölesi olup herkesin nefret ettiği bir işi
yaptıkları hâlde bunlara neden haberci deniyor?
Annemin Odysseus'un sarayında köle olacağını
söylüyorsun. Peki Apollon annemin burada öleceğini
neden söyledi bana o zaman?[30] Diğer utanç verici
şeylere hiç değinmeyeceğim. Bahtsız Odysseus başına
geleceklerden habersiz. Bizim çektiklerimiz
onun çekeceklerinin yanında çok hafif kalacak.
Burada harcadığı on yıla ek olarak bir on yıl daha
yollarda

---

29 Odysseus'un karısı Penelope evlilikte vefa ve sevginin simgesiydi.

30 Hekabe'nin ölümü Çanakkale Boğazı'nda Kynos-sema (Köpek Mezarı) adıyla bilinen bir taş yığınıyla bağlantılıdır. İki rivayetten birine göre Hekabe kendini gemiden denize atmış, diğerine göre ise donanmayı lanetlediği için Akhalar tarafından taşlanmıştır.

sürünecek ve sıla yolculuğunda tek başına kalacak.
Kayalık dar bir geçidin başında korkunç Kharybdis ile,
insan etiyle beslenen dağlı Kyklopslarla ve Liguria
taraflarında büyüleriyle insanları domuza çeviren
Kirke'yle karşılaşacak. Tuzlu denizlerde fırtınalara
tutulacak, bağımlılık yapan lotus meyvesinden yiyecek
ve insan sesiyle konuşan Helios'un kutsal sığırları
onun için acı sesler çıkaracak. Uzun lafın kısası, Hades'e
canlı olarak inecek ve korkunç bir fırtınadan kurtulup
sonunda binlerce belayla karşılaşacağı evine varacak.
Ama Odysseus'un dertlerini sıralamamın ne gereği var?
Haydi acele et, kocamla düğünümü Hades'te
yapacağım.
Şansına gıpta edilen Danaosların başkomutanı, kötü
kalpli
olduğun için sonun da kötü olacak. Seni gündüz değil
gece gömecekler. Apollon'un rahibesi olan benim çıplak
cesedimi de vahşi hayvanlar parçalasın diye kocamın
mezarına yakın, taşkınlarla yıkanan bir uçurumdan
atacaklar.
En sevdiğim tanrının çelenkleri, kutsal ziynetler hoşça
kalın!
Eskiden beni mutlu eden törenler, sizi terk ediyorum.
Sizi hâlâ erkek eli değmemiş bedenimden söküp
kehanetlerin efendisine taşısın diye rüzgâra teslim
ediyorum.
Başkomutanın gemisi nerede, nereye gitmeliyim?
İntikam tanrıçası üç Erinys'ten biriymişim gibi ülkeden
götürülmem için yelkenleri uygun rüzgârla dolsun diye
beklemeyin. Hoşça kal anne ve sakın ağlama. Sevgili
vatanım,
kara toprağın altında yatan kardeşlerim ve bizi
doğurtan babam,

yakında yanınıza geleceğim. Bizi yok eden Atreus oğullarının sarayını
yıktıktan sonra muzaffer bir edayla ölüler diyarına ineceğim.
(Kassandra, Talthybios ve maiyeti sahneyi terk ederler. Hekabe yere çöker.)

KORO

Yaşlı Hekabe'nin refakatçileri, hanımınızın sesi soluğu kesilmiş olarak nasıl yere yıkıldığına baksanıza!
Ona el uzatmayacak mısınız? Yaşlı kadını seyredecek misiniz vicdansızlar? Haydi kaldırın yorgun bedenini.

HEKABE

Bırakın düştüğüm gibi kalayım kızlar. İstenmeyen yardımın kimseye yararı olmaz. Çektiğim, çekmekte olduğum ve çekeceğim bunca acıya yerde yatmak yakışır. Tanrılar! Acıma nedir bilmeyen sizleri yardıma çağırıyorum, çünkü insanın kaderi kötüyse tanrılara yakarmak az da olsa huzur verir.
Bugün çektiğim acılar daha çok acıma uyandırsın diye önce geçmiş hayatımın mutluluğunu anlatacağım.
Kral soyundan geliyorum ve bir kralla evlendim.
Seçkin çocuklar doğurdum, hem sayıları çoktu hem de Phrygia'nın en iyileriydi. Hiçbir Troyalı, Hellen ya da barbar kadın benimkiler gibi oğullar doğurduğunu iddia edip övünemez. Hepsinin Hellen kargılarıyla can verdiğini gördüm ve mezarlarının başında saçlarımı kazıttım.
Babaları Priamos'un öldüğünü başkalarından duymadım, evimizi koruyan sunağın önünde katledildiğini kendi gözlerimle gördüm ve arkasından ağladım. Kentimiz yakılıp talan edildi. Seçkin evlilikler yapmak üzere yetiştirdiğim kızlarımı ellerimden alıp götürdüler, peşkeş çektiler başkalarına. Bundan böyle benim onları, onların da

beni bir daha göreceğine dair hiç umudum yok.
Son olarak sanki bütün acılarımı taçlandırmak
üzere bu ilerlemiş yaşımda Hellas'a köle diye
götürülüyorum. Orada yaşlılara yakışmayan
ağır işlere koşulacağım. Bana, Hektor'un annesine,
anahtar taşıtıp kapı bekçiliği yaptıracaklar. Veya
onlara ekmek yoğuracağım ve kraliyet yatağında
yatmaya alışkın olan ben toprak zemine yatıracağım
bükülmüş belimi. Zayıf bedenimi bir zamanlar
varlıklı olanlara hiç yakışmayan paçavralarla saracağım.
Ah korkunç kaderim! Bir kadının evliliği yüzünden
neler geldi başıma, daha da neler gelecek!
İlahi coşku içinde tanrılarla bağlantıya geçen kızım
Kassandra, nasıl bir vahşet içinde yitiriyorsun iffetini?
Ve sen zavallı Polyksene, nerelerdesin şimdi?
Doğurmuş olduğum bunca oğul ve kızdan hiçbiri
kara bahtlı annelerinin imdadına koşamıyor. Beni
yerden
kaldırmanıza ne gerek var? Umacak bir şey mi kaldı?
Bir zamanlar gururla Troya sokaklarında dolaşan
ayaklarım beni köleliğe götürüyor. Toprağın üzerine
uzanarak gözyaşlarımla ıslatacağım taş yastıkta
vereceğim son nefesimi. Mutlu bir hayat yaşayanların
adlarını ölmeden önce saymayın mutluların arasında.

I. Stasimon (511 – 567)

KORO

Daha önce duyulmamış, *strophe*
gözyaşlarıyla dolu
acıklı bir ağıt oku
Troya için Mousa.
Argoslular koşumları altından

dört ayaklı canavarı
surların kapısına bıraktıklarında
esir düşerek nasıl köle olduğumun
şarkısını söyleyeceğim şimdi.
Tahta at silahlı askerler taşıyor,
kişnemesi arşa yükseliyordu.
Taş surların üzerindeki Troyalılar coşkuyla
"Nihayet dertlerimiz sona erdi!
Tahta heykeli Zeus'un kızının,
İlion'un koruyucusunun
tapınağına taşıyın," diye bağırdılar.
Genç, yaşlı herkes
neşeyle sokaklara döküldü
ve şarkılar söyleyerek
ölümcül tuzağı surların içine aldılar.

Bütün Phrygialılar, ölümsüz *antistrophe*
bakireye armağan edilen
dağ çamından yapılma
Dardanos'un ülkesinin felaketi
Argosluların tahtadan tuzağını
görmek için sur kapılarına koştu.
Onu siyah pruvalı bir gemiymiş gibi
keten halatlarla çekerek
ülkemi mahvetmesi için
Tanrıça Pallas'ın tapınağının
mermer zeminine taşıdılar.
Neşe içinde işleri bittiğinde
gece karanlığı çöktü. Genç kızlar
ayaklarını ritimle yere vurarak
Libya kavallarının çaldığı
Phrygia ezgileri eşliğinde
neşeli şarkılar söylüyordu.
Ve şenliğin parlak meşaleleri evlerin

içine loş bir aydınlık saçarak kapanmak
üzere olan gözlere uyku getiriyordu.

Ben evimde Zeus'un kızı, *epodos*
dağların bakiresi
Artemis için dans eder
şarkı söylerken
surlardan dehşet çığlıkları
yükselerek bütün kente yayıldı.
Küçük çocuklar korkuyla
analarının eteklerine sarıldı
ve bakire Pallas'ın
sinsi tuzağından
Savaş Tanrısı Ares çıktı.
Troyalılar sunaklarının önünde
katledildi, yatak odalarında
başları kesildi. Genç kızlar
Hellenlere oğullar vermek
ve ülkem Phrygia'yı utanca
boğmak üzere esir alındı.

II. Epeisodion (568 – 798)

(Hektor'un eşi Andromakhe Hellen askerlerin çektiği bir arabanın içinde kucağında oğlu Astyanaks ile sahneye girer. Arabada başka ganimetlerle birlikte Hektor'un gösterişli silahları da vardır.)

KORO

Hekabe, bir düşman arabasıyla gelen
Andromakhe'yi görüyor musun?
Koynunda Hektor'un oğlu
sevgili Astyanaks kıvrılmış yatıyor.

Talan edilmiş Phrygia ganimetleri
ve Hektor'un tunç silahlarıyla bu arabanın
içinde nereye götürülüyorsun bahtsız kadın?
Phthia'nın tapınaklarını bunlarla süsleyecek
Troya dönüşü Akhilleus'un oğlu.

ANDROMAKHE
Akha efendilerim beni buradan götürüyor. *strophe*

HEKABE
Ah!

ANDROMAKHE
Benim dertlerim için mi...

HEKABE
Ah!

ANDROMAKHE
... iç çekiyorsun?

HEKABE
Ah Zeus!

ANDROMAKHE
... ve bu felaket için...

HEKABE
Evlatlarım!

ANDROMAKHE
Bir zamanlar öyleydik!

HEKABE
Yitip gitti mutluluğum, yitip gitti Troya.

ANDROMAKHE
Zavallı kadın!

HEKABE
... ve çocuklarımın
soyluluğu ...

ANDROMAKHE
Ah, ah!

HEKABE
Ah, neler geldi başımıza!

ANDROMAKHE
Felaketler!

HEKABE
Kara bahtı...

ANDROMAKHE
... kentimizin...

HEKABE
... duman içinde kalan ...

ANDROMAKHE
Sevgili eşim, geri dönebilseydin keşke!

HEKABE
Hades'te olan oğlumu mu
çağırıyorsun zavallı kadın!

ANDROMAKHE
... karını korumak için!

HEKABE

Akhaları mahveden,
Priamos'a doğurduğum oğulların
en büyüğü, al götür beni Hades'e.

ANDROMAKHE

Büyük acılar...

HEKABE

Zavallı kadın,
dayanılması zor
çektiklerimizin.

ANDROMAKHE

Kentimiz mahvoldu.

HEKABE

Acıların üstüne yeni
acılar geliyor.

ANDROMAKHE

Kahrolasıca evliliğiyle Troya kalesini mahveden
diğer oğlun ölümden kurtuldu diye tanrılar kızdı.[31]
Athena'nın sunağı önünde yerde cansız yatan
bedenlerin üzerinde akbabalar dolanıyor
ve Troya köleliğe mahkûm oldu.

HEKABE

Ah zavallı vatanım!

ANDROMAKHE

Senden ayrılacağım için
ağlıyorum.

HEKABE

Hazin sonunu gördüm!

ANDROMAKHE

Çocuğumu doğurduğum
evim!

HEKABE

Çocuklarım, vatanını yitiren anneniz
sizi de yitiriyor. Evlerden dövünmeler,
ağıtlar yükseliyor, gözyaşları
sel olmuş akıyor. Sadece ölüler
acılarını unutup gözyaşı dökmez!

KORO

Gözyaşları avutur mutsuz olanları.
Ağıtlarla dövünmeler merhemdir acılara.

---

31 Troya'nın mahvına neden olacağına dair bir kehanet yüzünden Priamos yeni doğan oğlu Paris'i ölmesi için İda Dağı'na bırakmıştı. Bebeği bulan bir çoban da onu evine alıp büyütmüştü.

ANDROMAKHE

Kargısıyla Argoslulara ölüm saçan Hektor'un annesi, neler olduğunu görüyor musun?

HEKABE

Tanrıların hiçbir değeri olmayanları yücelttiğini ve saygıya layık olanları yok ettiğini görüyorum.

ANDROMAKHE

Oğlumla ben savaş ganimeti gibi götürülüyoruz. Bahtımız dönünce köle oldu soylular.

HEKABE

Mümkün değil kaçınılmaza karşı koymak. Az önce Kassandra'yı da zorla kopardılar koynumdan.

ANDROMAKHE

Ah, ah! Göründüğü kadarıyla ikinci bir Aias çıktı kızının bahtına. Daha çok dert var çekeceğin.

HEKABE

Dertlerim öyle çok ki sayamıyorum bile! Hangisi daha çok zarar verecek diye birbiriyle yarışıyorlar.

ANDROMAKHE

Kızın Polyksene'yi cansız bedenine armağan etmek için Akhilleus'un mezarı başında katlettiler.

HEKABE

Eyvahlar olsun! Talthybios'un bilmecesi buymuş demek, ima ettikleri anlaşıldı şimdi!

ANDROMAKHE

Ölü bedenini görüp arabadan indim. Onu şalımla örttüm, gözyaşı döküp dövündüm.

HEKABE

Ah bahtsız evladım! Tanrılara saygısızlıktı kurban edilişin! Ah, çok kötü oldu sonun!

ANDROMAKHE

O öldüğü gibi öldü! Ama yine de hayatta olan benden daha iyiymiş kaderi.

HEKABE

Ölümle hayat aynı şey değildir evladım. Birinde hiçbir şey yokken diğerinde hâlâ umut vardır.

ANDROMAKHE

Anne, çocuklar doğuran anne! Söyleyeceğim tatlı sözler avutacak şimdi seni! Hiç doğmamış olmayı ölümle bir tutarım, ama mutsuz yaşamak ölümden beter. Ölüler felaketin farkına bile varmaz, oysa mutluluğu tadanlar bir felaketle karşılaşınca eskiden yaşadıkları mutlu anları anımsadıkça hüzünlenirler. Katledilen kızın Polyksene güneş ışığını hiç görmemiş gibi şimdi, ona hiçbir kötülük ulaşamaz artık. Oysa hayatı boyunca saygınlığın peşinde koşan ve bunu başaran benim şansım yaver gitmedi. Hektor'un çatısının altında iyi bir eşe yaraşır erdemlerin tümünü sergilemeye büyük özen gösterdim. Hak etseler de etmeseler de evlerinden dışarı çıkan kadınlara yöneltilen suçlamalara hedef olmaktan özellikle kaçındım. Kadınların hoşuna giden dedikoduları evimden uzak tuttum ve tek yol göstericim sağduyu oldu. Kocamın karşısında her zaman ağzım kapalı, bakışlarım sakindi. Ne zaman fikrimi söyleyeceğimi, ne zaman onun dediklerine boyun eğeceğimi hep bildim. Ünüm Akhaların karargâhına ulaştı ve bu benim sonum oldu. Ellerine esir düşünce Akhilleus'un oğlu cariyesi olmamı istedi. Şimdi sevdiklerimin katilinin evinde hizmetçilik yapacağım. Hektor'a olan aşkımı yüreğimden söküp atar, yeni efendime bağlanırsam ölüye ihanet olur. Ama efendimden nefret edersem o da benden nefret eder.

Bir kadının erkeğine duyduğu nefreti
yenmek için koynunda bir gece geçirmesi
yetermiş derler. Ama yitirdikleri kocalarını
unutarak başkalarına âşık olan kadınlardan
tiksinirim. Bir at bile ahırdaki eşinden
ayrı tutuldu mu rızasıyla çifte koşulmaz.
Üstelik o bir hayvandır, konuşamaz, düşünemez
ve doğası gereği insanlardan aşağıdır.
Sevgili Hektor, bana her şeyi veren bir eştin.
Zengin, soylu, cesur ve sağduyuluydun.
El değmemiş bir kız olarak baba evimden alıp
benimle gerdeğe girdin. Şimdi hayatta değilsin
ve gemiler beni Hellas'a köle olmaya götürüyor.
Başıma gelen felaketler ardından ağıtlar yaktığın
Polyksene'nin çektiklerinden kötü değil mi?
Her ölümlüye dayanma gücü veren umut
bende tükendi ve gelecekte güzel şeylerle
karşılaşacağım diye kandırmıyorum artık
kendimi. Oysa hayal kurmak ne güzeldir!

KORO

Derdin benimkiyle aynı! Kara bahtın için dövünürken
başıma gelen felaketin büyüklüğünü gösteriyorsun
bana.

HEKABE

Daha önce gemiye hiç binmedim. Gemileri
resimlerden ve duyduklarımdan bilirim.
Hava bozduğu zaman tayfalar büyük bir gayretle
kendilerini kurtarmaya çalışır. Kimileri dümene
sarılır, kimileri yelkenlere koşar, kimileri de
sintineden su boşaltır. Ama fırtına şiddetlenip
deniz kabardı mıydı kaderlerine boyun eğip
azgın dalgaların hiddetine teslim olurlar. Ben de
tanrıların gönderdiği korkunç fırtınaya yenildim,
başıma gelen felaketler yüzünden sesim soluğum
kesildi, kelimeler boğazımda düğümlendi.

Sevgili kızım, Hektor'un kaderini hiç düşünme,
gözyaşların artık onu kurtaramaz. Yeni
efendini onurlandır ve güzel huylarınla onu
kendine bağla. Böyle yaparsan seni sevenleri
mutlu edecek, oğlumun oğlu olan bu çocuğu
güven içinde yetiştirerek büyük bir hizmette
bulunacaksın ülkene. Belki de nesiller sonra
onun soyundan gelenler Troya'ya geri dönerek
güzel kentimizi yeniden kurarlar. Ama laf lafı
açtı ve konuşmamız nerelere vardı! Akhaların
ulağının bu tarafa doğru geldiğini görüyorum.
Acaba yeni bir haber mi getiriyor bizlere?

(*Sahneye Talthybios ile maiyeti girer.*)

TALTHYBİOS

Bir zamanlar Phrygia'nın en güçlü savaşçısı olan
Hektor'un kadını,
isteğim dışında sana Atreus oğullarından ve
Danaoslardan
kötü bir haber getirdiğim için nefret etme sakın benden.

ANDROMAKHE

Neler oluyor? Söze girişin akla kötü şeyler getiriyor!

TALTHYBİOS

Oğlun için... karar verdiler... nasıl söylesem!

ANDROMAKHE

Onu benim efendimden başkasına mı verdiler yoksa?

TALTHYBİOS

Hiçbir Akha onun efendisi olmayacak!

ANDROMAKHE

Phrygialıların artığı olarak burada mı bırakılacak?

TALTHYBİOS

Sana bu kötü haberi nasıl vereceğimi bilemiyorum!

ANDROMAKHE

Duyarlılığın için sağ ol. Yalnız ne olur kötü şeyler
söyleme!

TALTHYBİOS
Oğlunu öldürecekler! İşte buydu kötü haberim!
ANDROMAKHE
Ah! Zoraki evliliğimden de kötüymüş söylediklerin!
TALTHYBİOS
Kurulda Odysseus teklif etti, diğerleri de onayladı!
ANDROMAKHE
Ah başıma gelenler! Hiç sona ermeyecek mi acılarım?
TALTHYBİOS
Yiğit bir babanın oğlunun hayatta kalmasından
çekindiler!
ANDROMAKHE
Dilerim aynısını onun çocukları için de söylerler!
TALTHYBİOS
Troya surlarından atılmasına karar verdiler.
Sağduyulu davran, bırak atsınlar. Sımsıkı
sarılma çocuğa, acını yüreğinde sakla soyluca.
Güçsüzsün, yardımına koşacak kimin kimsen yok
görmüyor musun? Düşünsene, kentin harap,
kocan öldü, sen artık başkalarının malısın
ve ben bir kadınla çok rahat başa çıkabilirim.
Bu yüzden boş yere direnmeni ve kendini
utandıracak şeyler yapmanı istemiyorum.
Akhalara da beddua etmesen iyi olur.
Çünkü orduyu kızdıracak kötü şeyler söylersen
sana hiç acımayacakları gibi oğlunun cenazesini de
kaldırmayacaklar. Ama kaderine razı olup
sessiz kalırsan, hem oğlunun bir mezarı olacak,
hem de Akhaların sana daha iyi davrandığını
göreceksin.
ANDROMAKHE
(*Astyanaks'a hitaben.*)
Bir tanem! Düşmanlarımız canına kıyacaklar
ve zavallı anneni yapayalnız bırakıp gideceksin.
Yok oluşun birçok insanın hayatını kurtaran

erdem yüzünden olacak. Babanın soyluluğu
yaramadı sana. Danaoslara kurban edilmesi için
değil, toprakları verimli Asya'nın kralı olması için
çocuk doğurmak üzere beni Hektor'un evine
getiren lanetli gelinlik yatağımla evliliğim!
Ağlıyor musun oğlum? Başına gelecekleri
hissediyor musun? Anasının kanatları altına
sığınan yavru kuş misali, küçücük ellerinle
giysilerime neden sarılıyorsun öyle? Seni
kurtarmak için ünlü kargısını sallayarak
toprağın altından çıkmayacak Hektor.
Babanın soyundan, Troya'nın gücünden
medet umma boşuna. Acımasızca
yüksek surlardan atılacak, kafaüstü
yere çakılarak öleceksin. Küçüğüm,
koynumun neşesi, mis kokulu minik yavrum,
kundağa sarılıyken boşuna emzirmiş seni
bu göğüsler! Boşuna emek vermiş,
boşuna harap etmişim kendimi bunca
kaygıyla! Son kez boynuma sarıl, anneni öp!
Kollarınla sar, dudaklarıma dokun dudaklarınla.
Barbarca davranan Hellenler, size hiçbir
zararı olmayan bu masum çocuğu neden
öldürüyorsunuz? Tyndareos'un kızı, sen Zeus'un
evladı değilsin, birçok babanın tohumu var
kanında. En başta İntikam'ın, sonra Haset'in,
Nefret'in, Ölüm'ün ve yeryüzünün beslediği
bütün kötülüklerin evladısın. Bunca Hellenle
barbarın ölümüne neden olan bir yaratığın babası
olamaz Zeus. O güzel gözlerin dillere destan
Phrygia topraklarını acımasızca yok etti.

(*Talthybios'a hitaben konuşmaya devam eder.*)

Alın götürün evladımı, surlardan atın buysa
isteğiniz, ziyafet çekin etleriyle. Mahvolmamızı
istediğine göre tanrılar, uzak tutamam ölümü

evladımdan. Gözlerden saklayın sefil bedenimi,
atın geminin ambarına. Çünkü güzel bir evlilik
yapmaya gidiyorum oğlumu yitirdikten sonra!

KORO

Bahtsız Troya, nice yiğidin ölüp gitti
bir kadın ve onun nefret edilesi aşkı uğruna.

TALTHYBİOS

Gel evladım, kederli annenin
sevgi dolu kucağından ayrıl
ve kararlaştırıldığı gibi
son nefesini vereceğin atalarının
surlarının tepesine çıkalım. Götürün onu!
Böyle haberler iletmek için
benden daha acımasız ve utanmaz
haberciler gönderilmeli!

(*Talthybios ve maiyeti Astyanaks'ı alıp sahneden ayrılırlar. Antigone'yi taşıyan araba da peşlerinden gider.*)

HEKABE

Evladım, bahtsız oğlumun oğlu! Hayatını
haksız bir şekilde annenle benden esirgiyorlar.
Ne olacağım, senin için neler yapabilirim
zavallı küçüğüm? Yapabileceğimiz tek şey
saçımızı başımızı yolup göğsümüzü paralamak,
sadece onlara geçiyor hükmümüz.
Kentim için, senin için ağlıyorum! Hangi acı
kaldı daha tatmadığımız? Neler engelliyor
cehennemin dibine yuvarlanmamızı?

II. Stasimon (799 – 859)

KORO

Işıldayan Atina'yı göksel bir çelenkle *strophe*
süslemek için Athena'nın ilk kez

yaprakları gümüş yeşili zeytin ağaçlarıyla
donattığı kutsal tepe yamaçlarının
tam karşısında yaşayan, dalgalarla
çevrili arılar diyarı Salamis Adası'nın
kralı Telamon! Çok eskiden, usta okçu
Alkmene'nin oğluyla[32] birlikte memleketim
İlion'u fethederek şan kazanmak üzere
Hellas'tan sefere çıkıp buralara gelmiştin.

Kendisine vaat edilip sonra verilmeyen *antistrophe*
atlara kızarak Hellas'ın en seçkin yiğitlerini
yanına almıştı Herakles. Denizleri aşan teknesini
Simoeis'in derin koyunda palamarlarla
karaya bağlamış, Laomedon'u[33] vurmak için
hedefini şaşmaz yayını germişti. Kızıl alevli
ateşin nefesiyle Phoibos'un iyi ölçülmüş
surlarını yerle bir ederek Troya ülkesini
talan etmişti. İşte ölüm saçan kargılar iki kez
üst üste böyle yıktı Dardania'nın surlarını.

Laomedon'un narin adımlarla *strophe*
yürüyen oğlu,[34] Zeus'un
altın kadehine içki dökmek
gibi saygın bir görevle
boşuna onurlandırıldın!
Seni yetiştiren ülke

32 Troya Savaşı'ndan bir nesil önce Herakles arkadaşlarıyla Troya'ya saldırmış, kenti fethetmişti.

33 Laomedon Troya kralı ve Priamos'un babasıydı. Herakles Poseidon'un ona ceza olarak gönderdiği canavarı öldürerek kızı Hesione'yi kurtarmıştı. Ama kral bunun karşılığında vermeyi vaat ettiği tanrısal atları vermeyince Herakles bir ordunun başında geri geldi. Telamon'un da yardımıyla Troya'yı fethetti, Laomedon'u ve Priamos dışındaki bütün oğullarını öldürdü.

34 Laomedon'un oğlu Ganymedes çok yakışıklı ve güzel olmasıyla nam salmıştı. Dağlarda babasının sürülerini güderken Zeus onu kaçırıp Olympos'a götürdü ve tanrılara sakilik yapmakla görevlendirdi.

baştan başa alevler içinde.
Sahillerinde yavrularının
yasını tutan kuşların
acıklı ötüşü gibi yankılanıyor,
kocaları, çocukları
ya da yaşlı anaları için
dövünen kadınların çığlıkları.
Yarışlar için idman yaptığın
alanlar, bedenini yıkadığın
soğuk pınarlar yok artık,
ama sen hâlâ güzel yüzünde
tatlı bir gülümsemeyle
Zeus'un tahtının yanı başında
sakince oturuyorsun. Oysa
Hellen kargıları dümdüz edip
çöle çevirdi Priamos'un ülkesini.

Ah aşk, aşk! Bir zamanlar *antistrophe*
Dardanos'un sarayına gelmiş,
tanrıların yüreklerinde
tatlı coşkular uyandırarak
Troya kentiyle akrabalık bağları
kurmalarını sağlamıştın.
Zeus'u suçlamak istemiyorum.
Ama ölümlülerin ışığını çok sevdiği
beyaz kanatlı Şafak ülkenin
harap olduğunu, Troya surlarının
yıkıldığını kendi gözleriyle gördü.
Oysa eşini, çocuklarının babasını
bizim buralardan seçmişti.[35]

35 Şafak Tanrıçası Eos Ganymedes'e âşık olmuştu, ama Zeus'un da ona tutkun olduğunu görünce aşkından vazgeçti ve Ganymedes'in kardeşi Tithonos'u kaçırıp onunla iki çocuk yaptı. Eos Tithonos'a duyduğu aşk nedeniyle Zeus'tan onu ölümsüz kılmasını istedi, ama ebedî gençlik istemeyi unuttu. Bu yüzden Tithonos yıldan yıla yaşlanıyor, kuruyup büzüşüyordu. Sonunda Eos onu ağustos böceğine dönüştürdü.

Dört atın çektiği yıldızlarla süslü
altın arabasıyla gelip yanında
götürünce onu gönüllerimizde
büyük umutlar yeşermişti.
Ama şimdi eser kalmadı
tanrıların Troya sevgisinden.
(*Menelaos maiyetiyle sahneye girer.*)

III. Epeisodion (860 – 1059)

MENELAOS

Bir zamanlar karım olan Helene'yi
elime geçirdiğim bugün ne de güzel parlıyor
güneş! Bunun için çok emek sarf eden
Menelaos'um ben, bu da Akha ordusu.
Kimilerinin düşündüğü gibi Troya'ya
bir kadın yüzünden değil, konukseverliğime
ihanet ederek evimden karımı kaçıran
erkeği cezalandırmak için geldim. Tanrıların
yardımıyla Hellen kargıları hem onu, hem de
ülkesini cezalandırdı. Eskiden eşim de olsa
adını anmak istemediğim bu sefil kadını
alıp götürmeye geldim, çünkü diğer Troyalı
esir kadınlarla birlikte çadırlarda tutuluyor.
Onun uğruna savaşmaya gelenler öldürmem
ya da öldürmek istemiyorsam köle olarak
Argos'a götürmem için bana verdiler onu.
Cinayeti burada işlemek istemiyorum.
Helene'yi gemiye bindirerek Hellas'a
götürecek, cezasını vermeyi yakınlarını
Troya Seferi'nde yitirenlere bırakacağım.
(*Maiyetine hitaben devam eder.*)
Haydi arkadaşlar, hemen çadırlara gidin

ve masumların kanıyla kirlenmiş saçlarından
sürükleyerek getirin onu buraya. Uygun
rüzgâr çıkar çıkmaz da Hellas'a götürürüz.

HEKABE

Yeryüzüne alttan destek verip üstüne yerleşen
doğanın yasası mı, yoksa insan aklının yarattığı
bir hayal mi olduğun bilinemeyen Zeus,
sana yalvarıyorum, çünkü yolunda sessizce
ilerleyerek ölümlüleri adilce yönetiyorsun.

MENELAOS

Ne oluyor? Tanrılara ettiğin dua çok tuhaf!

HEKABE

Karını öldürürsen övgüye layık olursun Menelaos.
Ama dikkat et, onunla yüz yüze gelirsen tutkuna
yenilebilirsin. Onun gözleri erkekleri esir alır, kentleri
yıkar, evleri yakıp kül eder. Öyle güçlüdür cazibesi!
Bunu ben de, sen de, bütün kurbanları da iyi biliriz!
(Askerler Helene'yi zorla sürükleyerek
sahneye getirir.)[36]

HELENE

Bu yaptıkların beni korkutuyor Menelaos.
Askerlerin beni zorla ve isteğim dışında
çadırımdan buraya sürüklediler. Benden
nefret ettiğinden kuşkum yok, ama yine de
sormak isterim. Sen ve Hellenler hayatım
hakkında nasıl bir karara vardınız?

MENELAOS

Daha kesin bir karara varılmadı, ama zarar vermiş
olduğun ordu öldürmek üzere bana teslim etti seni.

---

36 Edebiyat geleneğinde Troya'nın alınmasından sonra Menelaos'la Helene'nin karşılaşması iki şekilde verilir. Birinde (*Küçük İlias*) Menelaos karısını öldürmek üzere kılıcını doğrulttuğunda kılıç elinden düşer. Diğerinde ise (*İlion'un Yağmalanması*) Menelaos onu taşlanmak üzere Akha gemilerine götürür, ancak askerler onu taşlayamaz. Smyrnalı Quintus'un dediği gibi, "Ona bir tanrıçaya bakarmış gibi bakarlar!"

HELENE

Öldürülürsem ölümümün adil olmayacağını kanıtlamak için kendimi savunmaya hakkım var mı?

MENELAOS

Buraya tartışmak için değil, seni öldürmek için geldim.

HEKABE

Dinle onu Menelaos, bu hakkını kullanmadan ölmesine izin verme, ama ona yanıt vermeyi bana bırak, çünkü Troya'ya verdiği zararı sen bilemezsin. Bütün yaptıklarını hesaba katarsak ölümle cezalandırılmaktan kurtulması mümkün değil.

MENELAOS

Bu iyilik zaman yitirmemize neden olacak, yine de konuşmak istiyorsa konuşsun. Ama bilsin ki bunu senin hatırın için, suçlamalarını duysun diye yapıyorum. Onu bağışlamaya niyetim yok.

HELENE

Beni düşmanın bellediğin için söylediklerimi doğru da saysan yanlış da saysan, belki de sorularımı yanıtlamazsın. Ama yine de iddialarının karşısına kendi iddialarımı koyarak aleyhimde konuşacak olsaydın getireceğin suçlamaları yanıtlamaya çalışacağım. İlk olarak başımıza gelen felaketler bu kadının Paris'i doğurmasıyla başladı. Ardından düşünde yıkıma yol açacağını gördüğü Paris'i bebekken öldürmeyerek hem Troya'yı hem de beni mahveden yaşlı Priamos oldu. Şimdi de daha sonra olanları dinle. Paris üç tanrıçanın boy ölçüştüğü bir yarışmada hakem oldu. Pallas kazanırsa onu Phrygialıların başına getirerek Hellas'ı fethetmesini sağlayacağına söz verdi. Hera eğer kendisini seçerse ona Asya ile Avrupa'nın sınırındaki toprakların egemenliğini vaat etti. Kıbrıslı

Aphrodite de eğer diğer tanrıçalardan daha güzel
olduğunu söylerse güzelliğimi methederek ödül
olarak beni teklif etti. Ondan sonra olanları hatırla!
Yarışmayı Kıbrıslı kazandı ve benim evliliğim
Hellas'a büyük yarar sağladı. Barbarların yönetimi
altına girmediniz, savaşta yenilmediniz ve köle
değilsiniz. Ama Hellas mutlu olurken ben güzelliğim
yüzünden mahvoldum. Yaptıklarım için başıma
çelenk takılması gerekirken hakaretlere maruz
kaldım. Sen şimdi en önemli suçlamaya
yanıt vermediğimi, evimden gizlice kaçmama
hiç değinmediğimi söyleyeceksin. Adına ister
Aleksandros de ister Paris, o lanetli yaratık
yanında büyük bir tanrıçayla geldi. Ve sen
düşüncesiz adam, evinde böyle bir erkeği
bırakarak Sparta'dan ayrılıp Girit'e gittin.
Şimdi sana değil kendime soracağım.
Vatanıma ve yuvama ihanet ederek hangi
akla hizmetle bir yabancının peşine takıldım?
Bunun için tanrıçayı cezalandır ve diğer
tanrılara hükmettiği hâlde onun karşısında
kul köle olan Zeus'tan[37] üstün ol. Beni de affet.
Bana akla yatkın şu suçlamayı da yöneltebilirsin.
Aleksandros öldükten ve tanrıçanın onayladığı
evliliğim sona erdikten sonra evimi terk ederek
Argosluların gemilerine neden sığınmadım?
Aslında bunu yapmayı çok istedim. Surlardan
gizlice ip sarkıtarak kaçmaya çalışırken
beni birkaç kez yakalayan sur kapılarının
muhafızları ve kulelerin devriyeleri şahittir bana.
Ardından Frigyalıların karşı çıkmasına rağmen benimle

37 Ozan Zeus'un kadınlara düşkünlüğünü ima ederek Aşk Tanrıçası Aphrodite'nin etkisi altında kaldığını söylüyor.

evlenen yeni kocam Deiphobos[38] zorla yanında tuttu.
Ülkeme kazandırdıklarım karşılığında zafer tacını
takmam gerekirken, birileri kaçırıp isteğim dışında
evlenmeye zorladı diye beni köleliğe mahkûm edip
öldürmeye ne hakkın var? Ama sen tanrılara
üstünlük taslıyorsan bunun aptallık olduğunu bil.

KORO

Kraliçem, bu ikna edici sözleri çürüterek
çocuklarınla vatanını savun, çünkü cani ruhlu
kadın güzel konuşuyor. Beni korkutan da bu!

HEKABE

En başta tanrıçaları savunacak, bu kadının
yalan söylediğini göstereceğim. Ben Hera ile
bakire Pallas'ın, biri Argos'u barbarlara teslim
etmeyi, diğeri de Atina'yı Frygialıların kölesi
yapmayı isteyecek kadar düşüncesiz olduklarını
sanmıyorum. İda Dağı'na gelerek güzellik
yarışına girmeleri bir eğlence, bir oyundu.
Hera'nın böyle bir ödüle ihtiyacı mı var,
dünya güzeli seçilse Zeus'tan güçlü bir koca mı
bulacak? Veya evlilikten bucak bucak kaçan,
babasından ömür boyu bakire kalma ayrıcalığını
isteyen Athena bir tanrıyla evlenmenin mi
peşinde? Kendi günahlarını örtmek için tanrıçaları
aptal göstermeye çalışma, aklı başında hiç kimseyi
inandıramazsın. Kıbrıslının oğlumla birlikte
Menelaos'un
sarayına gittiğini söylüyorsun, işte buna katıla katıla
gülerim. Gökyüzünde huzur içinde dinlenirken
seni de, Amyklai'yi[39] de İlion'a getirtemez miydi
sanki? Hayır efendim! Oğlum öyle yakışıklıydı ki

38 Priamos ile Hekabe'nin oğlu, Hektor'un en çok sevdiği kardeşi. Paris'in Philoktetes tarafından öldürülmesinden sonra ağabeyi Helenos'tan genç olduğu hâlde onunla rekabete girerek Helene'yle evlenme hakkını elde etti.

39 Sparta'nın 6 km güneyinde Helene'nin memleketi olan tarihî şehir.

onu görür görmez kendin Aphrodite oldun. Çünkü
ölümlülerde bütün çılgınlıklar Aphrodite'yle başlar,
adı da zaten bu yüzden akılsızlığı çağrıştırır.[40]
Onun gösterişli barbar giysileri ve altın takılarıyla
ışıl ışıl parladığını görmek aklını başından aldı.
Argos'ta kıtlık içinde yaşarken, Sparta'dan
ayrılarak Phrygia kentine gidersen harcayacak
altın yığınlarına kavuşacağını sandın. Menelaos'un
sarayı yetmiyordu ahlaksızca gösteriş tutkunu
tatmin etmeye. Her neyse! Oğlumun seni zorla
kaçırdığını söylüyorsun. Bunu gören herhangi bir
Spartalı var mı? Ağabeylerin Kastor'la ikizi
o zamanlar güçlü delikanlılardı, henüz yıldız
olmamışlardı.[41] Yardımlarını dilemek için neden
çığlık atmadın? Troya'ya gelince Argoslular da izledi
seni ve kanlı savaş başladı. Cepheden Menelaos'un
kahramanlıklarıyla ilgili haberler geldiği zaman
rakibi çok güçlü olduğu için oğlum üzülsün diye
onu methediyordun. Ama Troyalılar üstün geldi miydi
eski kocanın hiçbir değeri kalmıyordu gözünde.
Bütün dikkatini kazananların safında olmaya vermiştin
ve ona göre davranıyordun, umurunda değildi erdem.
Şimdi de sarayda zorla alıkonduğun için surlardan
ip sarkıtarak kaçmaya çalıştığını söylüyorsun.
Eski kocasını özleyen her erdemli kadının yapacağı gibi
intihar etmek için boynuna ip doladığını, kılıcını
bilediğini ya da buna benzer şeyler yaptığını gören
oldu mu hiç? Sana hep öğütler veriyordum:

---

40 Ozan burada Aphrodite (Ἀφροδ(τη) ve akılsızlık anlamına gelen aphrosyne (ἀφροσύνη) ile Türkçeye çevrilemeyen bir kelime oyunu yapıyor.

41 Kastor ölünce onu çok seven Polydeukes Zeus'tan kardeşine de ölümsüzlük bahşetmesini istedi. Zeus bunu zamanlarının yarısını Olympos'ta, diğer yarısını da yer altında ölüler diyarında geçirmeleri şartıyla kabul etti. Kastor ve Polydeukes İkizler Takımyıldızı'ndaki en parlak iki yıldız oldular: Kastor (Alpha Geminorum) ve Polydeukes (Beta Geminorum).

"Git buradan artık kızım, oğullarım başka gelinlerle
evlensinler. Gizlice Akhaların gemilerine gitmene
yardım edeceğim. Hellenlerle Troyalıların arasındaki
savaşa bir son ver!" Ama bu senin hiç hoşuna
gitmiyordu. Aleksandros'un sarayında kasım kasım
kasılıyor, barbar Phrygialılar ayaklarına kapansın
istiyordun. Gösterişten hoşlanıyordun. Şimdi de
takıp takıştırdın ve dışarıya çıkarak kocanla aynı
gökyüzünü paylaşmaya cüret ediyorsun utanmaz kadın.
Oysa başın eğik olmalı, paçavralara bürünmeliydin,
korkudan tit tir titremeli, başını kazıtmalıydın.
Bugüne dek yaptığın utanç verici bunca hatanın
karşılığında kibir değil tevazu göstermeliydin.
Menelaos, sözlerimi şöyle bitirmek istiyorum:
Bu kadını sana yakıştığı gibi öldürerek Hellas'ı
onurlandır ve bütün diğer kadınlar için yeni bir yasa
çıkar.
Kocasını aldatan kadın ölümle cezalandırılsın.

KORO

Menelaos, onu atalarına ve ailene yaraşır şekilde
cezalandır ki düşmanlarına karşı bunca cesaret
gösterdiğin hâlde Hellenler sana korkak demesinler.

MENELAOS

(*Hekabe'ye hitaben.*)

Seninle aynı kanıdayım. Başka bir erkekle birlikte
olmak için evini kendi isteğiyle terk etti. Bütün bunlar
için
Aphrodite'yi suçlamak boş laftan başka bir şey değil.
(*Helene'ye hitaben.*)
Yürü bakalım, taşlanarak öldürüleceksin. İtibarımı
zedelememeyi öğrenecek, ölümünle Akhalara
bunca yıldır çektirdiğin eziyetlerin bedelini ödeyeceksin.

HELENE

Ayaklarına kapanıyorum, tanrıların neden olduğu
felaketleri bana yükleyerek kıyma canıma. Beni affet!

HEKABE

(*Menelaos'a hitaben.*)

Şunun yüzünden hayatlarını kaybeden yoldaşlarını
unutma. Onlar ve çocuklarım adına sana yalvarıyorum.

MENELAOS

Sakin ol yaşlı kadın, ona ne olacağı
umurumda bile değil. Askerler, limana
götürün onu, gemiye bindirin.

HEKABE

Onunla aynı gemiye binme sakın!

MENELAOS

(*Gülerek.*)

Neden? Burada semirip ağırlaştı mı yoksa?

HEKABE

Bir kere âşık olan ezele kadar sever.

MENELAOS

Ama sevdiğin kişinin yaptıkları da sevgini etkiler.
Yine de dediğin gibi olsun. Aynı gemiye binmeyeceğiz,
bu konuda haklısın. Argos'a varır varmaz da
yaptığı kötülüklere yaraşır kötü bir ölümle ölecek,
örneğiyle diğer kadınlara erdemli olmayı öğreterek.
Kolay değil tabii, ama bu kadının ölümü kendisinden
daha iffetsiz de olsalar diğer kadınları korkutarak
buna benzer saçmalıklar yapmalarını engelleyecek.

(*Askerler Helene'yi götürür.*
Menelaos da onları izler.)

III. Stasimon (1060 – 1117)

KORO

Troya'daki tapınağında *strophe*
buhurlar tüten sunağını
ve yakılan sunuların alevini
ve hoş kokulu sarı sakız dumanını

ve kutsal Pergamos'u
ve İda'yı, eriyen karlarla beslenen
buz gibi soğuk çayların suladığı
sarmaşıklar yetişen ovalarıyla,
ilk güneş ışınlarının aydınlattığı
tanrıların kutsal uğrak yeri zirveleriyle İda'yı
Akhalara işte böyle teslim ettin Zeus.

Kurban törenleri *antistrophe*
ve karanlıkta okunan ezgileri tatlı ilahiler
ve sabaha kadar süren tapınma törenleri
ve altın heykeller ve Phrygia'nın
yılda on iki kez dolunayda kutlanan
kutsal ayinleri bitti artık senin için.
Gökyüzünün yüksek katlarındaki
tahtında oturan efendim, bilmek isterim:
Ülkem mahvolur, yıkıcı alevlerin hiddetine
teslim olurken bütün bunları düşündün mü hiç?

Sevgili kocam, yitip gittiğin hâlde *strophe*
ölü bedenin yıkanıp süslenmedi,
toprağa defnedilmedi ve ruhun
bir hayalet gibi başıboş geziniyor.
Kanatlanmış gibi denizleri aşan
bir gemi de beni Kyklopsların
koca kayalarla inşa ettiği
gökyüzüne uzanan yüksek surlarla çevrili
atlar yetiştiren Argos'a uçuracak.
Sur kapılarının önünde analarının
koynuna sığınan çocuklar inliyor,
seller gibi gözyaşı akıtıyorlar
ve kızlar acıyla haykırıyor:
"Anne, Hellenler kürekleriyle denizi yaran
kara gemilerine bindirecek beni, tek başıma
senden uzaklara, kutsal Salamis'e

ya da Pelops'un surlarının kapılarına
açılan, iki denizin birleştiği
İsthmos kıstağına götürecekler."

Zeus'un kızı[42] bakirelerin neşesi *antistrophe* 1100
altın aynalar karşısında süslenirken,
beni gözlerimde yaşlarla
İlion sahilinden koparıp
Hellas'a kölelik etmeye götüren
Menelaos'un gemisini 1105
Ege'nin tam ortasında
kutsal bir yıldırımın ateşi
yakıp küle çevirse keşke.
Ve o ne Lakonia ülkesindeki
babaevine, ne Pitana[43] sokaklarına, 1110
ne de tanrıçanın bronz kapılı
tapınağına[44] hiç varamasa,
şanlı Hellas'ı utanca boğup
Simois'in suladığı güzel ülkeyi
yıkıma sürükleyen, 1115
nikâhına ihanet eden kadını
yanında götürdüğüne göre.

Eksodos (1118 – 1332)

(Sahneye büyük bir kalkanın üstünde Astyanaks'ın cesedini taşıyan iki asker eşliğinde Talthybios girer.)

KORO

Ah, ah! Yeni felaketlerin üstüne
daha da yenileri geliyor. Troya'nın

---

42 Helene kastediliyor.

43 Pitana Sparta'yı oluşturan beş demostan biriydi.

44 Sparta kropolünde Athena'nın "Bronz Ev" adlı bir tapınağı vardı.

bahtsız dulları, Danaosların acımasızca
surlardan attıktan sonra buraya
getirdikleri Astyanaks'ın cesedine bakın!

TALTHYBİOS

Hekabe, Akhilleus'un oğlunun payına düşen
ganimetlerden artakalanlarını Phtia sahiline götürecek
tek bir gemi kaldı yüklenmeyi bekleyen. Çünkü
Neoptolemos dedesi Peleus'u Pelias'ın oğlu
Akrastos'un sürgüne gönderdiğini duyar duymaz
yelken açıp denize açıldı. Bu yüzden beklediğinden
daha erken ayrılmak zorunda kaldı İlion'dan.
Andromakhe'yi de yanında götürdüğünü görünce
seller gibi gözyaşı akıttım. Ülkesinden ayrılırken
acıyla inliyor, mezarının başında kocasıyla
vedalaşıyordu. Ve surlardan atılarak öldürülen
senin Hektor'unun küçük masum oğluna
cenaze töreni yapılması için efendisine yalvarıyordu.
Onu savaşlarda babasını koruyan ve Akhalara
korku saçan bronz kalkanın içinde toprağa
vermelerini istedi. Çünkü kalkanın gelin gittiği
Peleus'un sarayında kalacağı odanın duvarına
asılmasına dayanamayacak, aklında hep acıklı hatıralar
canlanacaktı. Çocuğu sedir ağacından yapılma ya da
mermer bir tabuta değil de kalkanın içine koymalarını
ve efendisinin acelesi yüzünden onu kendi elleriyle
toprağa veremeyeceğinden, içinde bulunduğun
sefil durum izin verdiğince örtü ve çelenklerle
süslemen için cansız bedenini sana teslim etmemizi
istedi. Sen cenazeyi hazırladıktan sonra biz üstünü
toprakla kapatır, yeri belli olsun diye yanına bir mızrak
dikeriz. Söylediklerimi elinden geldiği kadar çabuk
yap da hemen yola çıkalım. İşini kolaylaştırmak için
seni bir zahmetten kurtardım. Skamandros Nehri'nden

geçerken ölünün bedenini yıkayıp yaralarını temizledim.
Şimdi çocuğun mezarını kazmaya gidiyorum, ikimiz
uyum içinde çalışırsak işimizi bir an önce bitirir,
memlekete dönmek üzere hemen yelken açarız.

(Talthybios ile maiyeti sahneden çıkar.)

HEKABE

Hektor'un yuvarlak kalkanını yere bırakın.
Ona bakmak keyif değil acı veriyor bana.
Ah kargıları beyinlerinden güçlü Hellenler!
Şu masumun nesinden korktunuz da görülmemiş
bir vahşetle canına kıydınız? Günün birinde taş üstünde
taş bırakmadığınız Troya'yı yeniden imar eder mi
sandınız? Demek ki siz bir hiçsiniz. Hektor savaşta
galip gelirken bile her gün binlerce askerimiz ölüyordu.
Kentimiz yıkılıp Prhygialılar ölüp gittikten sonra
minnacık bir çocuğun karşısında mı dehşete kapıldınız?
Nedensiz duyulan korkunun övülecek bir yanı yoktur.

(Astyanaks'ın cesedinin önünde diz çöker.
Askerler yana çekilir.)

Sevgili yavrum, ne kadar da bahtsızdın ölümünde!
Gençliğini yaşadıktan, evlenip tanrısal bir güç
veren krallığın sefasını tattıktan sonra ülkeni
savunurken ölseydin kutsanmış olurdun
eğer ölümde kutsanma diye bir şey varsa.
Ama evinin içinde görüp ruhunda hissettiğin
güzelliklere doyamadın gönlünce. Zavallı
evladım, Loksias'ın inşa ettiği atalarının surları
kafatasını parçaladı. Annenin öpüp taradığı
güzel buklelerinin örtemediği kırık kemiklerde
ölüm sırıtıyor. Sana bakmaya can mı dayanır?
Ah babasının güzel ellerine bunca benzeyen
minik eller, paramparça ve cansız duruyorsunuz
gözlerimin önünde. Koynuma girdiğinde gurur dolu

tatlı sözler fısıldayan sevgili ağzın kapandı artık.
"Nineciğim, öldüğünde saçlarımın en güzel buklesini
senin için keseceğim. Yaşıtlarımla mezarının
başında tatlı şarkılar söyleyecek, sana sevgiyle
veda edeceğim," diyordun. Boş çıktı söylediklerin.
Genç olan sen benim cenazemi kaldıramadın, yaşlı,
vatansız ve bütün çocuklarını yitiren ben kaldırıyorum
senin cenazeni bebeğim. Boşuna öptüm yanağını,
boşuna yedirdim yemeğini, boşuna ninniler
söyledim başucunda. Şairler mezar taşına: "Burada
Akhaların kendisinden korktukları için öldürdükleri
çocuk yatıyor!"dan başka ne yazabilir? Bütün Hellas'ı
utanca boğacak bir mısra! Bu tunç kalkan dışında
hiçbir şey miras kalmadı babandan, o da mezarın
olacak. Hektor'un alımlı kolunu koruyan kalkan,
soylu sahibini yitirdin artık. Onun ellerinin temasıyla
yıpranan deri kayışın ve çatışmalar sürerken
dinlenmek için çenesini dayadığında alnından
çemberine damlayan terin izleri, nasıl da
duygulandırıyor beni. Haydi, bahtsız ölümüzü
süslemek için ne bulursanız getirin. Cenazen gösterişli
olmayacak, bulabildiklerimizle yetineceksin.
Mutluluğunun sonsuza dek süreceğini sanan
ölümlü akılsızdır. İnsanoğlu gibi tutarsızdır kader,
hiç durmadan bir o yana bir bu yana savrulur
ve ömür boyu sürmez kimsenin mutluluğu.

(Çadırlardan ellerinde çiçekler ve cenazede kullanılmak üzere ziynet eşyaları taşıyan kadınlar çıkar.)

KORO

Bak, kadınlar ölüyü süslemen için
sana Phrygia ganimetleri getiriyor.

HEKABE

Ah evladım! Babanın annesi, abartıya

kaçmadan Troyalıların çok sevdiği at
ya da okçuluk yarışlarında yaşıtlarını yendin diye
süslemiyor bedenini daha önce senin olan
bu ganimetlerle. Ölümüne neden olan
ve ocağını söndüren tanrıların lanetlediği
Helene çalıp götürdü tümünü senden!

KORO

Ah, ah! Yüreğimi parçaladın,
mahvettin beni, günün birinde
ülkemin kralı olacağına inandığım çocuk!

HEKABE

Asya'nın en soylu geliniyle evlendiğin zaman
düğününde giymenin yakışacağı Phrygia giysileri
ve ziynetleriyle süslüyorum bedenini. Hektor'un
bunca zaferinin ortağı sevgili kalkan, sana da
şu çelengi veriyorum. Ölüm sana dokunamadı,
ama torunumla birlikte toprağa gömüleceksin.
Şeytan ruhlu Odysseus'a ödül olarak verilen
silahlardan[45] çok daha büyük şanı hak ediyorsun.

KORO

Ah, ah! Ne hüzünlü bir ağıttır bu!
Seni toprağa veriyoruz çocuğum.
Ardından ağla anası!

HEKABE

Ah, ah!

KORO

Ölüye ağıt yakın!

HEKABE

Eyvahlar olsun!

KORO

Dayanılmaz acılar içindesin!

---

45 Akhilleus'un ölümünden sonra silahları Akha ordusunun en güçlü savaşçısı sayıldığı için Odysseus'a verilmişti. Silahları kendisinin hak ettiğine inanan Aias buna çok kızmış, hırsından çılgınlığa kapılarak intihar etmişti.

HEKABE

Yaralarını tülbentle sarıyor ama tedavi edemiyorum.
Adı hekim olduğu hâlde sanatını bilmeyen biri gibiyim.
Bundan böyle baban bakacak sana ölüler diyarında.

KORO

Saçını başını yol ellerinle. Eyvahlar olsun!

(*Hekabe ayağa kalkar.*)

HEKABE

Sevgili kadınlar...

KORO

Konuş Hekabe! Söylemek istediğini söyle!

HEKABE

Tanrılar bana ve bütün kentler içinde
en çok nefret ettikleri Troya'ya büyük acılar
yaşattı. Onlara boşuna kurbanlar sunmuşuz.
Ama bizi altüst edip yerin dibine batırmasalardı
ezele kadar gözlerden ırak olacaktık ve bizim için
şiirler yazıp destanlar düzmeyecekti gelecek
nesiller. Götürün, sefil mezarına gömün onu.
Bir ölünün gerek duyacağı donanıma sahip artık.
Zaten ölülerin umurunda değildir sanırım
cenazelerinin ihtişamlı olup olmadığı. Öyle
boş şeylerle sadece hayatta olanlar kibirlenir.

(*Askerler Astyanaks'ın cesediyle sahneden çıkar.*)

KORO

Ah, ah, zavallı anne!
Hayatının büyük umutları
çocuğun cansız bedeninde yok oldu.
Herkes atalarının şanına imrenirken
aramızdan korkunç bir ölümle ayrıldı.

(*Surlarda ellerinde meşalelerle askerler görünür.*)

Ah, ah! İlion'un çatılarında
meşale taşıyan eller mi

görüyorum? Troya'nın başına
yeni bir bela mı geldi yoksa?
(*Talthybios maiyetiyle sahneye girer.*)

TALTHYBİOS

Priamos'un kentini ateşe vermeniz emredilen
subaylar, boş boş dolanmayın öyle elinizde
meşalelerle. Alevler her yanı sarsın, İlion
baştan başa yanıp kül olsun ki buradan ayrılarak
memleketlerimize gitmek üzere neşe içinde
yelken açalım. Size de peş peşe iki emrim var
Troyalı kadınlar! Hemen yürümeye başlayın
ve komutanlar boruların çalmasını emrettiğinde
ülkenizi terk etmek üzere Akhaların gemilerine
binin. Bahtsız yaşlı kadın, izle onları. Odysseus'un
askerleri seni almaya geldi, çünkü ona çıktı seni
vatanından uzaklarda köleliğe mahkûm eden kura.

HEKABE

Ah kara bahtım! Çekeceğim acıların sonuncusu,
yaşayacağım yıkımların en kötüsü buymuş demek!
Vatanımdan kopartılıp götürülüyorum, sevgili
kentim alevler içinde. Son bir gayretle yola
koyulun yaşlı ayaklarım, zavallı ülkemle
vedalaşmanın vakti geldi. Ah Troya, barbar
kentlerinin en görkemlisiydin, şimdi şanlı adın
unutulup yitecek. Seni ateşe, beni de ellere
köle veriyorlar. Sesimi neden duymuyorsunuz
tanrılar, çığlıklarım neden ulaşmıyor size?
Kendimi alevlere atacağım. Kentimle birlikte
yanıp ölmek benim için en iyisi olacak.

TALTHYBİOS

Zavallı kadın, başına gelenlerden sonra aklını yitirdi.
Yine de alıp götürün onu askerler, yumuşamasın
kalbiniz! Bu kadın Odysseus'un malı artık, ona gitmeli.

HEKABE

Ah, ah! Kronos'un oğlu,
Phrygia'nın efendisi,
soyumuzun atası Zeus.
Dardanos'un soyu hiç hak etmediği
ne acılar çekiyor görüyor musun?

KORO

Görüyor! Kentlerin en büyüğü
artık bir kent bile değil! Troya yok artık!

HEKABE

Ah, ah! İlion ışıl ışıl,
iç kalenin çatıları, surlar,
bir uçtan bir uca
bütün kent alevler içinde.

KORO

Düşman kargılarına teslim olan ülkemiz
rüzgârda dağılan duman kümeleri gibi
yok oluyor. Evlerimiz alevlerin
ve silahların insafına terk edilmiş.

HEKABE

Çocuklarımı yetiştiren
toprağım...

KORO

Ah, ah! *strophe*

HEKABE

Size sesleniyorum çocuklarım, duyun sesimi!

KORO

Çığlıklarla sesleniyorsun ölülere.

(*Hekabe diz çöker.*)

HEKABE

Yaşlı bedenimle diz çöküyor,
iki elimle toprağı dövüyorum.

KORO

Senin ardından ben de diz çöküyorum
ve ölüler diyarındaki
zavallı kocama sesleniyorum.

HEKABE
Bizi çekip sürüklüyorlar...
KORO
Acını, acını dile getir!
HEKABE
... yabancı evlere
kölelik etmeye...
KORO
vatanımızdan uzaklara...
HEKABE
Ah Priamos, öldün ama arkandan gözyaşı
dökülmedi, cenazen kaldırılmadı.
Bilmiyorsun neler çektiğimi!
KORO
Karanlık ölüm gözlerini kapattı,
inançsızların katlettiği inançlı insan!

HEKABE
Tanrılarımızın tapınakları ve sevgili kentim. *antistrophe*
KORO
Ah, ah!
HEKABE
... sizi ölüm saçan alevler
ve düşman kargıları
yok ediyor!
KORO
Toprağın altında çürüyeceksiniz, adınız bile kalmayacak
geride...
HEKABE
Küller duman gibi gökyüzünde yükselecek,
evimin nerede olduğunu bilemeyeceğim.
KORO
Ülkemin adı unutulup yitecek.
Her yer yıkıntı, her yer harabe!
Zavallı Troya yok artık!
HEKABE
Gördünüz mü,
duydunuz mu?
KORO
İç kalenin evleri yıkılıyor.
HEKABE
Bir uçtan bir uca
bütün kent sarsılıyor...
KORO
... yıkıntılarla kaplanıyor.

HEKABE

Ah, ah! Taşıyın beni titreyen
zavallı bacaklarım. Taşıyın beni
bundan böyle köle olarak
sürdüreceğim hayatımı.

KORO

Ah zavallı kentim! Ama şimdi
Akhaların gemilerine doğru yürümeliyiz.

Kaynakça

ARİSTOTELES, *Poetika* (çev: Ari Çokona – Ömer Aygün), İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016.

ARROWSMITH, W., "Euripides' Theater of Ideas", 13-33, Segal, E. (ed.), *Euripides. A Collection of Critical Essays*, New Jersey, 1968.

AYGAN, Tuğba, "Troyalı Kadınlar ve Lysistrata'da Savaşın Kadınları", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3): 847-859, 2017.

BACON, H., *Barbarians in Greek Tragedy*, New Haven, 1961.

BARLOW, S. A., *The Imagery of Euripides: A Study in the Dramatic Use of Pictorial Language*, London: Methuen & Co Ltd, 1971.

BIELAWSKI, K., (ed.) *Mantic Perspectives: Oracles, Prophecy and Performance*, Lublin-Warszawa, 69-84, 2015.

BLAIKLOCK, E. M., *The Male Characters of Euripides*, Wellington, 1952.

BLUNDELL, S., *Women in Ancient Greece*, Cambridge, 1995.

BONNARD, Andre, *İnsan ve Tragedya*, (çev: Yaşar Atan), Evrensel Basın Yayın, İstanbul, 2004.

BRADLEY, Keith R., The Bitter Chain of Slavery, *Dialogues d'Histoire Ancienne*, 41.1: 149–176, 2015.

BURNETT, A. P., *Revenge in Attic and Later Tragedy*, London, 1998.

BUXTON, R. G. A., *Persuasion in Greek Tragedy: A Study of Peitho*, Cambridge, 1982.

CARPENTER, Thomas H., *Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji*, (çev: Bensen B. M. Ünlüoğlu), Homer Yayınları, İstanbul, 2002.

CLAUSEN, B., *Euripidean Rhetoric. A Formal and Literary Study*, Thesis, The University of British Columbia, 1997.

COLLARD, C., "Formal Debates in Euripides' Drama", *G&R*, 22:1, 58-71, 1995

CONACHER, D. J., "Rhetoric and Relevance in Euripidean Drama" J. Mossman (ed.), *Euripides*, Oxford, 2003.

CONACHER, D. J., *Euripidean Drama: Myth, Theme and Structure*, Toronto, 1967.

CONNELLY, J. B., *Portrait of a Priestess. Women and Ritual in Ancient Greece,* Oxford, 2007.

CRAIK, E., "Sexual Imagery and Innuendo in *Troades*", 1-15, Powell, A. (ed.), *Euripides, Women, and Sexuality*, London, 1990.

CROALLY, N. T., *Euripidean Polemic: The Trojan Women and the Function of Tragedy*, Cambridge, 1994.

DAITS, S. G., "Concepts of Freedom and Slavery in Euripides' *Hecuba*", *Hermes* 99, 217–26, 1971.

DES BOUVRIE, S., *Women in Greek Tragedy. An Anthropological Approach*, Oslo, 1990.

DIK, H., *Word Order in Greek Tragic Dialogue*, New York, 2007.

DILLON, M., "Kassandra: Mantic, Maenadic or Manic? Gender and the Nature of Prophetic Experience in Ancient Greece", Essays from AASR Conference, Armidale, 1-21, 2008.

DILLON, M., *Girls and Women in Classical Greek Religion*, London, 2002.

DİNÇEL, B. İ., "The Voyage of the Trojan Women: from Euripides to Sartre and from Sartre to Theatre Research

Laboratory", *Tiyatro Araştırmaları Dergisi,* Cilt 36, 21-60, 2013.

DUE, C., "The Captive Woman's Lament in Greek Tragedy", Austin: University of Texas Press, 2006.

DUNN, F. M., "Beginning at the End in Euripides' *Trojan Women*", *RhM* 136 (1): 22-35, 1993.

DYSON, M & LEE, K.H., "The Funeral of Astyanax in Euripides' *Troades*", *JHS* 120: 17-33, 2000.

_____, "Talthybius in Euripides' *Troades*", *GRBS* 41, 141-173, 2000.

ERHAT, Azra, *Mitoloji Sözlüğü,* Remzi Kitabevi, İstanbul 2011.

FISHER, Nicolas R. E., *Slavery in Classical Greece.* London: Bristol Classical Press, 1993.

FOLEY, P. H., *Female Acts in Greek Tragedy,* Oxford 2001.

FOUNTOULAKIS, A., *Violence and Theatricality. Studies on Violence as a Dramatic Element in Classical and Post-Classical Greek Tragedy.* Ph. D. Thesis, University of Manchester, 1995.

GARLAN, Yvon, *Slavery in Ancient Greece.* Ithaca, NY: Cornell Univ. Press, 1988.

GARNER, R., *From Homer to Tragedy: The Art of Allusion in Greek Poetry*, Londra, 1990.

GEORGOPOULOS, N., (ed.) *Tragedy and Philosophy*, The Macmillan Press Ltd., New York, 1993.

GILMARTIN, Kristine, "Talthybius in The Trojan Women", *The American Journal of Philology,* Vol. 91, No. 2, pp. 213-222, 1970.

GOLDHILL, Simon, *Aşk, Seks, Tragedya,* (çev: Elif Subaş), Dharma Yayınları, İstanbul, 2009.

GREENWOOD, L. H. G., *Aspects of Euripidean Tragedy*, Cambridge, 1953.

GREGORY, J., "The Power of Language in Euripides' *Troades" Eranos* 84: 1-9, 1986.

GRIMAL, Pierre, *Mitoloji Sözlüğü, Yunan ve Roma*, (çev: Sevgi Tamgüç), Kabalcı Yayınları, İstanbul 2012.

HALL, E., *Inventing the Barbarian. Greek Self-Definition through Tragedy*, Oxford, 1989.

HALLERAN, R., *Stagecraft in Euripides*, Londra, 1985.

HAMILTON, Edith, *The Greek Way to Western Civilization*, New York: New American Library, 1958.

HAVELOCK, E. A., "Watching the *Trojan Women*", 115-127, Segal, E. (ed.), *Euripides. A Collection of Critical Essays*, New Jersey, 1968.

HEATH M., *The Poetics of Greek Tragedy*, Londra, 1987.

HOMEROS, *İlyada*, (çev: A. Erhat, A. Kadir), İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.

HÖLDERLIN, J. C. F., *Şiir ve Tragedya Kuramı*, (çev: Mehmet Barış Albayrak), Notos Kitap, İstanbul, 2012.

LATTIMORE, R., *The Poetry of Greek Tragedy*, Baltimore, 1958.

LICHT, H., *Sexual Life in Ancient Greece,* New York, 1932.

LLOYD, M., "The Helen Scene in Euripides' *Troades*" CQ 34 (2): 303-313, 1984.

_____, *The Agon in Euripides*, Oxford, 1992.

MACLACHLAN, B., *Women in Ancient Greece,* New York, 2012.

MARCH, J., "Euripides the Misogynist?", A. Powell (ed.), *Euripides, Women and Sexuality*, London, 32-75, 1990.

MASON, P. G., "Kassandra", *JHS* 79, 80-93, 1959.

MASTRONARDE, D. J., *The Art of Euripides: Dramatic Technique and Social Context*. New York: Cambridge University Press, 2010.

MAZZOLDI, S., "Cassandra's Prophecy between Ecstasy and Rational Mediation", *Kernos* 15, 145-154, 2002.

McCALLUM-BARRY, C., "*Trojan Women*: Sex and the City", 116-125, Beale, A. (ed.), *Euripides Talks*, London, 2008.

McDONALD, M., *Ancient Sun, Modern Light: Greek Drama on the Modern Stage,* New York, Columbia University Press, 1992.

_____, *Euripides in Cinema: The Heart Made Visible,* Philadelphia, Centrum, 1983.

_____, *The Living Art of Greek Tragedy,* Bloomington, Indiana University Press, 2003.

MERIDOR, R., "Creative Rhetoric in Euripides' *Troades*: Some Notes on Hecuba's Speech", *CQ* 50.1: 16-29, 2000

_____, "Plot and Myth in Euripides' *Hecuba* and *Troades*", *Phoenix* 38, 205-15, 1984.

MICHELINI, A. N., *Euripides and the Tragic Tradition,* Wisconsin, 1987.

MIKALSON, J., *Honor Thy Gods*, Chapel Hill and London, 1991.

MUNTEANU, D. L., "The Tragic Muse and the Anti-epic Glory of Women in Euripides' *Troades*", *CJ* 106 (2): 129-147, 2010/2011.

NIETZSCHE, F., *Tragedyanın Doğuşu*, (çev: M. Tüzel), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, *Yunan Tragedyası Üzerine İki Konferans*, (çev: M. Kahraman), Say Yayınları, İstanbul, 2005.

NISSINEN, M., *Ancient Prophecy: Near Eastern, Biblical, and Greek Perspectives,* Oxford, 2017.

O' NEILL, E. G., "The Prologue of the *Troades* of Euripides", *TAPhA*, 72, 288-320, 1941.

PADEL, Ruth, *Whom Gods Destroy: Elements of Greek and Tragic Madness*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1995.

PAKSOY, B. K., *Tragedya ve Siyaset,* Mitos Boyut Yayınları, İstanbul 2010.

PAPADODIMA, E., "The Anatomy of Death in Euripides' *Trojan Women*", *C&M* 64: 117-137, 2013.

PARKER, R., *Miasma: Pollution and Purification in early Greek Religion*, Oxford, 1983.

PARRY, H., *The Lyric Poems of Greek Tragedy*, Toronto / Sarasota, 1978.

PATHMANATHAN, R. S., "Death in Greek Tragedy", *G&R*, 12, 2-14, 1965.

PETERS, F. E., *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*, (çev: Hakkı Hünler), Paradigma Yayınları, İstanbul 2004.

POMEROY, S., *Goddesses, Whores, Wives, and Slaves: Women in Classical Antiquity*, New York, 1975.

RABINOWITZ, N. S., *Anxiety Veiled: Euripides and the Traffic in Women*, Ithaca: Cornell University Press, 1993.

REHM, R., *Marriage to Death: The Conflation of Wedding and Funeral Rituals in Greek Tragedy*, Princeton: Princeton University Press, 1994.

RODGERS, N., *Antik Yunan*, (çev: Ülke Evrim Uysal), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015.

ROISMAN, J., "Contemporary Allusions in Euripides' *Trojan Women*", *SIFC* 15, 38-46, 1997.

SARTRE, J. P., "Why the *Trojan Women*?", 128-131, Segal, E. (ed.), *Euripides. A collection of Critical Essays*, New Jersey, 1968.

———————, *The Trojan Women*, English version by Ronald Duncan, New York: Alfred A. Knopf, 1967.

SCODEL, R., *The Trojan Trilogy of Euripides*, Göttingen, 1980.

SEIDENSTICKER, B., "Peripeteia and Tragic Dialectic in Euripidean Tragedy", in M. S. Silk (ed.), *Tragedy and The Tragic*, Oxford: Clarendon Press, pp. 377-396, 1998.

SENECA, *Troialı Kadınlar*, (çev: Çiğdem Dürüşken), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009.

STANFORD, W. B., *Tragedy and the Emotions: An Introductory Study*, New York, Routledge and Kegan Paul, 1983.

STE. CROIX, G. E. M. de, *The Class Struggle in the Ancient Greek World*, Londra, 1981.

SULLIVAN, J. J., "The Agency of the Herald Talthybius in Euripides' *Trojan Women*", Mnemosyne 60 (3): 472-477, 2007.

SUTER, A., "Lament in Euripides' *Trojan Women*", *Mnemosyne* 36: 1-28, 2003.

SYNODINOU, K., *On the Concept of Slavery in Euripides*, Ioannina, 1977.

THOMSON, George, *Tragedyanın Kökeni, Aiskhylos ve Atina,* (çev: Mehmet H. Doğan), Payel Yayınevi, İstanbul 1990.

TUNALI, İsmail, *Grek Estetik'i: Güzellik Felsefesi Sanat Felsefesi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004.

VAN DER VALK, M., *Studies in Euripides,* Amsterdam, 1985.

WALTON, J. M., *Greek Theatre Practice,* Westport, Conn., Greenwood Press, 1980.

_____, *Living Greek Theatre: A Handbook of Classical Performance and Modern Production,* Westport, Conn., Greenwood Press, 1987.

_____, *The Greek Sense of Theatre: Tragedy Reviewed*, 2nd ed., London, Harwood Academic Publishers, 1996.

_____, *Euripides, Our Contemporary*, Berkley and Los Angeles, 2009.

WEBSTER, T. B. L., *The Tragedies of Euripides,* London, Methuen 1967.

WESTERMANN, W. L., *The Slave Systems of Greek and Roman Antiquity*, Philadelphia, 1955.

WILSON, J. R., "The Etymology in Euripides, *Troades*, 13-14", *AJPh* 89: 66-71, 1968.

WILES, David, *Greek Theatre Performance: an Introduction*, Cambridge, Cambridge University Press, 2000

XANTHAKIS-KARAMANOS, G., "The Influence of Rhetoric on Fourth-Century Tragedy", CQ 29: 66-76, 1979.

YOUNG, S. P., *The Women of Greek Drama*, New York, 1953.

ZUNTZ, G., *The Political Plays of Euripides*, Manchester, 1963.

Tezler

AÇIK, T., *Koro: Tragedyanın Yapısı İçindeki İşlevi*, doktora tezi, Ankara Üniversitesi, 1997.

BÜKE, E., *Ancient Greek Skepticism: Philosophy as a Way of Life*, yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2019

EDİZ OKUR, N., *Euripides Tragedyaları Işığında Klasik Çağ Atinası'nda Kadının Konumu*, yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010.

EKSEN, K., *Human Action in Greek Tragedies*, yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2003.

GÜLHAN, H., *Antik Yunan Tragedyalarında Yunan Pantheonu ve Dinî Ritüeller*, yüksek lisans tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, 2018.

KILAN, B., *Eski Yunan'da Tragedyanın Siyasal Rolü*, yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 1998.

ÖĞÜT, S. P., *Homeros'un Ilias'ındaki Troyalı kadınların Euripides'in tragedyalarına yansıması*, yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 1999.

ŞAHİN, İ., *Antik Yunan Yazarlarında Kadın İmgesi*, yüksek lisans tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 2018.

ŞEYMEN, B. Y., *Türkiye'de Sahnelenen Antik Yunan Oyunları ve Kültür Politikalarındaki Yeri*, doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009.

ŞİRVAN, N., *Arkaik Dönem Eski Yunan Dünyasında Kahramanlık Kültü*, doktora tezi, Ege Üniversitesi, 2019.

USLU, L., *Antik Yunan'da Kadın Betimlemeleri ve Kadının Sosyal Statüsü*, doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, 2018.

ÜSTÜNEL, C., *Euripides ve Seneca'nın Aynı Adlı Tragedyalarından Troades ve Medea Adlı Oyunlarının Karakter ve Oyun Planı Bakımlarından Karşılaştırılması,* yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 2007

YORGUN, F., *Antik Yunan Tragedyalarında Tanrı ve Kader Kavramları*, yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, 2018.

Euripides (MÖ y. 484-406): Atina'nın yetiştirdiği üç büyük tragedya şairi arasında en fazla eseri günümüze ulaşan sanatçı olarak özel bir yeri vardır. Bu özelliği şenliklerde Aiskhylos ve Sophokles kadar birincilik ödülü kazanmamış olsa da halk arasında daha çok beğenilen bir şair olmasına bağlanır. Euripides'in kahramanları insana özgü zayıflık ve kusurları taşır, yaşadıkları tragedyalar da bu kusurları ile vazgeçemedikleri tutkularından kaynaklanır. Euripides çağdaş tiyatroya en yakın eserler veren klasik ozan veya modern ozanların ilki sayılabilir. Troyalı Kadınlar *Atinalıların Melos Adası'na çıktıkları seferden hemen sonra yazılmıştır. Euripides Atina'nın Melos'taki acımasız tutumunu eleştirmek için yazdığı bu tragedyada kimseye hesap vermek zorunda olmadıklarını düşünen istilacıların ahlâk ve hukuk dışı davranışlarının kurbanlarına ve kendilerine etkilerini inceler. Bu yönüyle savaş karşıtı bir eser olan* Troyalı Kadınlar *Seneca ve Jean Paul Sartre'a da aynı konuda yazmak için esin vermiştir.*

Ari Çokona (1957): İstanbul'un Fener semtinde doğdu. İTÜ'den kimya yüksek mühendisi olarak mezun olduktan sonra bir süre boya sanayisinde çalıştı. Halen özel bir lisede kimya öğretmenidir. Antik ve çağdaş Yunancadan Türkçeye edebiyat, tarih ve felsefe çevirileri yapmaktadır. Platon, Aristoteles, Euripides, Sophokles, Ksenophon ve Kritovulos'tan yaptığı pek çok çeviri Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'nde yayımlanan Ari Çokona'nın, İstanbul ve Anadolu Rumlarının tarih, kültür ve edebiyatına ilişkin telif eserleri, Türkiye ve Yunanistan'da çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlanmış birçok makale, şiir ve öyküsü vardır.

9 786254 292712

32.00 TL